

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra kriminalistiky

**Metodika vyšetřování korupčního a jiného nežádoucího
jednání u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů**

Diplomová práce

The Methodology of Investigating Corruption in the Security Forces

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Plk. v. v. PhDr. Jan Čáp Ph.D.

AUTORKA PRÁCE

Bc. Markéta Dolejšová

PRAHA

2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne

.....
Bc. Markéta Dolejšová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu plk. v. v. PhDr. Janovi Čápovi Ph.D. za cenné rady, profesionální přístup a optimistický pohled na věc v průběhu zpracování celé diplomové práce. Dále chci vyjádřit velké díky panu plk. Mgr. Liborovi Greplovovi za ochotu a cenné rady.

ANOTACE

Klíčovou částí této práce je metodika vyšetřování korupce u bezpečnostních sborů. K tomu, aby toto téma mohlo být plně obsáhnuté, musíme nejprve přistoupit k vysvětlení elementárních pojmů a vztahů, které se s touto problematikou pojí. Stavební jednotkou teoretické části práce je definice pojmu korupce a úplatkářství, a také definice metodik vyšetřování a zásady její tvorby. Ve zbytku teoretické části jsou objasněny stěžejní pojmy, mezi něž dále patří například Generální inspekce bezpečnostních sborů, zkouška spolehlivosti nebo samotný pojem kriminalistiky. Studium těchto teoretických poznatků bude využito v jejich následné aplikaci v praktické části, která je tvořena řízeným rozhovorem s expertem na poli korupce, a dále také zpracováním konkrétní metodiky vyšetřování u korupčního a jiného nežádoucího jednání u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kriminalistika, metodika vyšetřování, trestná činnost, metodika, korupce, úplatkářství, bezpečnostní sbor, Generální inspekce bezpečnostních sborů, zkouška spolehlivosti, kriminalita

ANNOTATION

The basis of this work is the methodology of investigating corruption in the security forces. For this topic to be fully covered, we must first proceed to explain the basic concepts and relationships that are associated with this issue. The building block of the theoretical part of the work is a definition of the concept of corruption and bribery, as well as the definition of investigation methodologies and the principles of its creation. In the rest of the theoretical part, key concepts are defined, which include, for example, the General Inspection of Security Forces, the reliability test, or the very concept of criminology. The study of these theoretical findings will result in their subsequent application in the practical part, which consists of a controlled interview with an expert in the field of corruption, as well as an elaboration on specific investigation methodology of corruption and other undesirable behaviour of members of security forces.

KEYWORDS

Criminology, investigation methodology, criminal activity, corruption, bribery, security force, administration, the General Inspection of Security Forces, reliability test, criminality

Obsah

1	Úvod	6
2	Definice korupce.....	9
2.1	Úplatkářství	10
3	Lobbing	17
4	Protikorupční politika ve veřejné správě.....	19
5	Index CPI.....	21
6	Návrhy na zlepšení boji s korupcí.....	23
7	Generální inspekce bezpečnostních sborů.....	25
7.1	Zkouška spolehlivosti.....	26
7.2	GIBS a její prostředky	27
7.3	Činnost GIBS za rok 2020 v souvislosti s COVID-19	30
7.4	Přehled trestně stíhaných osob za rok 2020	31
7.5	Zajišťování výnosů z trestné činnosti.....	35
7.6	Kriminalita v jednotlivých bezpečnostních sborech	35
8	Předmět, objekt a systém kriminalistiky	37
8.1	Metody kriminalistické vědy	40
8.2	Metody kriminalistické praxe	40
9	Pojem, předmět a funkce metodiky vyšetřování	43
9.1	Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.....	45
9.1.1	Struktura metodiky vyšetřování	45
9.1.2	Funkce metodiky vyšetřování.....	47
9.1.3	System metodiky vyšetřování.....	48
10	Zásady metodiky vyšetřování jednotlivých typů trestných činů	49
10.1	Zásady tvorby metodik vyšetřování jednotlivých typů trestných činů.....	49
10.2	Zásady aplikace metodik vyšetřování jednotlivých typů trestných činů	50
11	Praktická část práce – řízený rozhovor s expertem.....	52
12	Vlastní návrh na tvorbu metodiky vyšetřování	60
13	Závěr	64
14	Seznam použité literatury	66

1 Úvod

Korupce je závažným problémem dnešního světa, se kterým se můžeme setkat v různých odvětvích každodenního života. Vedle politické korupce a korupce v rámci hospodářství se objevuje i korupce na poli veřejné správy – především tou se budeme v této diplomové práci zabývat.

Využitými metodami v teoretické části této práce bude především obsahová analýza, která spočívá ve sběru dat, vyhledávání veškeré dostupné literatury, její vyhodnocení a následné využití. Než přikročíme k samotné metodice vyšetřování, je dle mého názoru podstatné vysvětlit stěžejní pojmy, které se s tímto tématem pojí. Je to důležité zejména proto, že vyšetřovatelé těchto trestných činů musí mít široký záběr teoretických znalostí o základech této problematiky.

Definici této problematiky, stejně tak jako definici úplatkářství, považuji za stavební kámen teoretické části, a proto bude této oblasti věnována značná část práce. S ohledem na problematiku považuji za podstatnou i kapitolu, která bude věnována návrhům na zlepšení v boji s korupcí, kde budou mimo jiné definována i protikorupční opatření, kterými se jeví především zásada otevřenosti a transparentnosti v sektoru veřejné správy. Reálný odraz současné situace korupčního dění ve České republice poskytuje Index CPI, který slouží jako prostředek na vnímání této problematiky, jedná se o nejkompaktnější korupční index na světě, a proto mu bude v této práci věnována samostatná kapitola.

Další kapitola se zaměří na jeden z nejvýznamnějších preventivních nástrojů pro předcházení protiprávního jednání u zákonem definovaných příslušníků a zaměstnanců, kterým je zkouška spolehlivosti. Zkušenosti ukázaly, že právě zkouška spolehlivosti, která je vykonávána Generální inspekcí bezpečnostních sborů, je účinný způsob, jak s korupcí a dalším nežádoucím jednáním u bezpečnostních sborů bojovat, a proto bude mít tato kapitola v práci své místo.

Klíčovou částí je kapitola, která bude pojednávat o Generální inspekci bezpečnostních sborů. Klíčová je zejména z toho důvodu, že právě inspekce je hlavním činitelem na poli kontroly a dohledu nad nezákonným jednáním u bezpečnostních sborů. K tomu, aby mohla účinně a efektivně naplňovat její poslání je oprávněna využívat řadu prostředků – i ty budou mít v práci své místo.

Práce bude obohacena o konkrétní případy, přehledy, čísla a statistiky, jejichž sběr bude uskutečněn skrze analýzu výročních zpráv Generální inspekce bezpečnostních sborů. Chybět nebude ani kapitola pojednávající o současné situaci ve spojení s pandemií COVID-19, která se promítla i v činnosti inspekce.

Následovat bude kapitola, která rámcově pojednává o kriminalistice jako o vědě. Přínos této kapitoly spatřuji zejména v úzkém propojení, lépe řečeno v eskalaci, mezi kriminalistickou vědou a metodikou vyšetřování, o níž tato práce pojednává. Blíže se pak zaměříme na metody kriminalistické vědy a praxe, jejichž studium je dle mého názoru esenciální, pokud chceme dále rozvíjet tyto poznatky v rámci konkrétních metodik vyšetřování.

Výše zmiňovaná metodika vyšetřování bude následující kapitolou a v podstatě jádrem celé práce. Volně navazuje na kapitolu o kriminalistice a rozvíjí ji. Zatímco kriminalistika je vědní obor, který se zabývá výzkumem a objasňováním zákonitostmi kriminalistických stop a dalších kriminalisticky významných informací, metodika vyšetřování tyto informace zkoumá s ohledem na určitý typ trestného činu a předpokládanou typovou vyšetřovací situaci, jenž má vyústit ve vytvoření souboru doporučení pro efektivní postup v procesu poznání různých druhů trestných činů.

Ještě užší vymezení nabízí kapitola, která pojednává o metodice vyšetřování u jednotlivých typu trestných činů, která obsáhne strukturu, systém i funkci metodiky vyšetřování.

V závěru teoretické části práce se blíže podíváme na zásady tvorby a následné aplikace, které je třeba dodržovat při tvorbě metodik vyšetřování u jednotlivých typů trestných činů.

Praktická část bude tvořena kvalitativním výzkumem v podobě řízeného rozhovoru a kazuistikou. Řízený rozhovor bude veden s panem plk. Mgr. Liborem Greplem, který je expertem v tomto odvětví a problematikou korupce se zabývá již několik let.

Cílem praktické části je dosáhnout propojení a promítnutí teoretických poznatků do praxe a reálného vyšetřovacího postupu, které vyúští ve vytvoření vlastního návrhu metodiky vyšetřování. Vytvoření metodiky bude dosaženo studiem a kompilací této problematiky a jejím následným využitím v praxi.

Diplomová práce si klade za cíl poskytnout teoretický základ pro tvorbu metodik, a především vytvořit vlastní návrh na metodiku vyšetřování v oblasti korupčního a jiného nežádoucího jednání, které je pácháno ze strany příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů.

2 Definice korupce

Nejprve se zaměříme na samotnou definici slova korupce. Tento termín je latinského původu a je odvozený od slova *corruptus*, což v překladu znamená mravně zvrácený/nekalý. Zde se ovšem dostáváme k problému – jak můžeme objektivně posuzovat to, co je ještě mravně přijatelné chování a co nikoliv? Je zřejmé, že otázka mravnosti bude stejně těžce uchopitelná, jako samotné definování termínu korupce. Rozdílnost názorů bude ovlivněna především tím, ve kterém sociálním prostředí žije ten, kdo takovýto skutek posuzuje. Každý z nás si dokáže udělat subjektivní názor na různé druhy lidského chování a jednání, ale v otázce definování mravnosti nebo korupce zcela jistě dojde k bipolarizaci názorů všech dotázaných. Tato rozdílnost bude dána především již zmíněným sociálním prostředím, ale dále také historickým faktorem a státem ve kterém žijeme.¹

Pojem termínu korupce, jak ho známe dnes, si můžeme vyložit jako určité jednání, během kterého je na určitou osobu působeno různými prostředky vedoucími k tomu, aby osoba, na kterou je cíleno jednala buďto proti dobrým mravům nebo proti svým úředním povinnostem. Dá se říct, že korupce zahrnuje jakékoliv morálně neospravedlnitelné dosahování nebo přijímání hmotných, duševních nebo jiných nehmotných zisků nebo výhod. *V nejobecnější rovině ji lze definovat jako neformální vztah dvou subjektů jednajících v rozporu s dobrými mravy spočívající v nabídce, příslibu, realizování výhody v něčí prospěch nebo akceptování takového požadavku za vyžádanou, nabídnutou nebo slíbenou odměnu.*²

V korupčním vztahu nejsou jen dvě strany, ale vždy tři, přičemž ta třetí, pasivní a více či méně konkretizovaná, je vždy stranou poškozenou. Může jí být například daňový poplatník v případě předražené veřejné zakázky nebo neoprávněně vyplacené dotace ze státního či místního rozpočtu.³

¹ CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 10. ISBN 978-80-7201-866-6.

² CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 102. ISBN 978-80-7201-866-6.

³ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

Důležité je podotknout, že pojem korupce nenalezneme nikde v českém právním řádu definovaný. Přesto ale nalezneme v trestním zákoníku⁴ hned několik postihnutelných trestních činů, které lze označit jako korupční aktivity. Jedná se především o trestné činy, které jsou definované v hlavě X. trestního zákoníku – „Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných“ a to zejména v druhém díle, kde je definováno úplatkářství, kterému se budeme věnovat dále níže.⁵

Jak ale takové jednání odhalit a trestat? Korupci jako takovou můžeme označit za jakési veřejné tajemství, jelikož ve většině případů probíhá skrytě, utajeně a její dokazování bývají mnohdy založená na nepřímých a zprostředkovaných výpovědích a je jasné, že na případu bez hmatatelných důkazů se jen těžko staví. Proto cílem této práce bude objasnit metodiku vyšetřování tohoto protiprávního jednání.⁶

2.1 Úplatkářství

Pojem korupce chápeme jako širší vymezení, na samotné úplatkářství se můžeme dívat jako na její podmnožinu. Je to z toho důvodu, jak už jsem se zmiňovala výše, že korupce není v trestněprávních normách České republiky nijak definována, a tak se nyní zaměříme na úplatkářství jako na samostatný trestný čin, který je definovaný právě v trestním zákoníku v hlavě X., dílu 3.

Nalezneme zde trestné činy přijímání úplatku, podplácení a nepřímého úplatkářství, jež mají poskytovat ochranu **řádnému obstarávání věcí veřejného zájmu**. Dočteme se zde také o jejich sankcionování.⁷

Kritériem není výše úplatku. Úplatkem je poskytnutí výhody jakékoli hodnoty. Výše je však jedním z kritérií pro určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost, což je jedno ze tří hlavních zákonných kritérií výše a druhu trestu. Výši úplatku je nutno posuzovat také společně s povahou upláceného veřejného činitele u nějž působí. Nejpřísněji je

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb.

⁵ *Co je korupce* [online]. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>

⁶ CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 15. ISBN 978-80-7201-866-6.

⁷ Zákon č. 40/2009 Sb.

posuzováno uplácení v oblasti výkonu státní moci – zde se zásadně netolerují žádné úplatky, a to ani nižší hodnoty.⁸

Pod pojem věc veřejného či obecného zájmu lze zařadit celou řadu činností a úkolů, a to především takových, které jsou hodnoceny jako věci a činnosti důležité pro celou společnost.⁹ Jde tedy o plnění všech úkolů, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost nebo určitá sociální skupina (nespadá sem ale činnost občanů, která je výlučným projevem jejich osobních práv).¹⁰

Co si tedy představit pod pojmem úplatek? Můžeme za něj považovat jakoukoliv formu prospěchu, která je poskytnuta osobě (anebo se má k uplácené osobě dostat), a to s jejím souhlasem.

Úplatek může být poskytnut buďto před poskytnutím výhody, nebo zpětně poté, co poskytovatel úplatku již výhodu získal. Jak již bylo zmíněno, může mít podobu materiální (např. peníze, dary), ale také nemateriální (např. slib, přímluva). Za důležité považuji zmínit také to, že tato výhoda vznikající z úplatku musí být neoprávněná, bez nároku (ať už v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění). Stejně jako u všech ostatních trestných činů, i u úplatkářství musí být úmyslné zavinění. Musí být zřejmé, že ten, kdo výhodu poskytl, učinil tak proto, že o následném poskytnutí úplatku byl přesvědčen a měl takovou dohodu s poskytovatelem úplatku. Platný trestní zákon zná tři skutkové podstaty úplatkářství, jedná se tedy o trestný čin podle trestního zákoníku o:

- § 331 Přijetí úplatku,
- § 332 Podplácení,
- § 333 Nepřímé úplatkářství,
- § 334 Společné ustanovení pak vymezuje pojmy „úplatek“, „úřední osoba“ a „obstarávání věci obecného zájmu“.¹¹

⁸ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

⁹ Úplatkářství. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uplatkarstvi-16872.html>

¹⁰ CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 101. ISBN 978-80-7201-866-6.

¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb.

Přijetí úplatku - § 331

Odstavec 1.: Tohoto trestného činu se dopustí osoba, která sama nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek. Dále také ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek.

Osoba, která jednala jako je výše uvedeno v 1. odstavci, bude potrestána odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti.

Odstavec 2.: Ten, kdo za okolností, které jsou uvedené v 1. odstavci úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na pět let.

Odstavec 3.: Odnětím svobody na tři až deset let (nebo propadnutím majetku) bude pachatel potrestán za těchto okolností:

a) je-li čin uvedený v 1. nebo 2. odstavci spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch¹², nebo

b) je-li čin spáchán úřední osobou

Odstavec 4.: Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude potrestán ten, kdo

a) spáchá čin, který je uvedený v odstavci 1 nebo odstavci 2 a to s úmyslem opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu¹³, nebo

b) spáchá takovýto čin úřední soba s úmyslem opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

Úřední osobou může být například soudce, státní zástupce, prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky a podobně.¹⁴

Veřejným činitelem podle platné právní úpravy tedy je především volený funkcionář nebo odpovědný pracovník orgánu justice a veřejné správy (tj. státní správy i samosprávy). Logicky se ve výčtu objevují i příslušníci ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru – pravomoci jim svěřené jsou velmi silné a jejich zneužívání proto společensky velmi nebezpečné. Orgánem státní správy se obecně rozumí

¹² Značným prospěchem rozumíme prospěch dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč

¹³ Škodou velkého rozsahu rozumíme škodu dosahující částky nejméně 10 000 000 Kč

¹⁴ Celý výčet osob, které můžeme označit jako úřední osobu nalezneme v trestním zákoníku, § 127

zejména zákonodárné orgány, orgány státní správy v užším smyslu (exekutiva), soudy a státní zastupitelství.¹⁵

K tomu, aby mohla být úřední osoba trestně odpovědná se dle trestního zákona vyžaduje, aby byl trestný čin spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností.¹⁶ Veřejný činitel nemusí figurovat v každém případě úplatkářství (naopak nutné je obstarávání věci obecného zájmu), avšak jeho angažovanost zvyšuje společenskou nebezpečnost, což se odráží i v sankcích.¹⁷

Mezi významné indikátory výskytu korupčního jednání, který je společný pro všechny činnosti veřejné správy, je utajování informací, na jejichž poskytnutí mají občané ze zákona právo.¹⁸

Podplácení - § 332

Odstavec 1.: Ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu, nebo kdo sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

Odstavec 2.: Odnětím svobody na jeden rok až šest let, propadnutím majetku nebo peněžitým trestem bude potrestán ten, kdo:

a) spáchá čin, který je uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu¹⁹ anebo jiný zvlášť závažný následek, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči úřední osobě.

¹⁵ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

¹⁶ § 127 zákona č. 40/2009 Sb.

¹⁷ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

¹⁸ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

¹⁹ Značnou škodou škoda dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč

Nepřímé úplatkářství - § 333

Odstavec 1.: Ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Odstavec 2.: Kdo sám nebo prostřednictvím jiného z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

Společné ustanovení - § 334

V tomto ustanovení nalezneme několik výkladů a definic, které se týkají zejména úplatku a dále také rozšiřuje obsah pojmu obstarávání věcí obecného zájmu, definice úřední osoby jejichž definice jsem již definovala v předešlých kapitolách.

Kromě úplatkářství je v trestním zákoníku zakotveno několik dalších skutkových podstat, které můžeme definovat jako korupční jednání. Vzhledem k tomu, že korupční jednání je nejčastěji pácháno v oblasti veřejné správy, je zřejmé, že tu korupce z povahy věci bude často přítomna. Jedná se především o trestné činy úředních osob a spadá sem:

- § 329 Zneužití pravomoci úřední osoby,
- § 330 Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti²⁰

Zneužití pravomoci úřední osoby - § 329

Odstavec 1.: Úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch²¹

- a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu,
- b) překročí svou pravomoc, nebo
- c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci,

bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti.

Odstavec 2.: Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a)** opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 sobě nebo jinému značný prospěch,

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb.

²¹ Neoprávněným prospěchem rozumíme škodu nejen materiální, ale i škodu imateriální, zejména např. poškození práv fyzické nebo právnické osoby, nebo jakákoliv jiná výhoda, na kterou nemá pachatel nebo jiná zvýhodněná osoba právo

- b) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,
- c) způsobil-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,
- d) způsobil-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem,
- e) spáchá-li takový čin zneužívaje bezbrannosti, závislosti, tísně, rozumové slabosti nebo nezkušenosti jiného, nebo
- f) způsobil-li takovým činem značnou škodu.

Odstavec 3.: Odnětím svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) opatří-li činem uvedeným v odstavci 1 sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo
- b) způsobil-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

Odstavec 4.: Příprava je trestná.^{22,23}

Pozn. Znak "v úmyslu způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch" charakterizuje pohnutku pachatele, takže k dokonání trestního činu postačí, když pachatel, veden touto pohnutkou, nesplní povinnost vyplývající z jeho pravomoci veřejného činitele, a není třeba, aby škoda skutečně vznikla anebo aby pachatel skutečně opatřil sobě nebo jinému neoprávněný prospěch.

Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti - § 330

Odstavec 1.: Úřední osoba, která při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého úkolu, bude potrestána odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Odstavec 2.: Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 vážnou poruchu v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci,

²² § 329 Zákon č. 40/2009 Sb.

²³ Příprava trestného činu je takové jednání, které spočívá v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu.

b) způsobí-li takovým činem vážnou poruchu v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem,

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo

d) zajistí-li takovým činem jinému značný prospěch.

Odstavec 3.: Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) zajistí-li takovým činem jinému prospěch velkého rozsahu.²⁴

Tyto kriminální činy se vyznačují tzv. speciálním subjektem – na rozdíl od úplatkářství může být pachatelem jen a pouze veřejný činitel. Trestný čin pachatel naplní, pokud „vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím zákonu, překročí svou pravomoc nebo nesplní povinnost vyplývající z jeho pravomoci“.

Povinným znakem je rovněž pohnutka – snaha někomu uškodit anebo pořídit sobě či jinému neoprávněný prospěch.²⁵

²⁴ § 330 Zákon č. 40/2009 Sb.

²⁵ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

3 Lobbying

Lobbying je prosazování zájmů určité skupiny v rámci politického procesu, tedy při schvalování legislativy nebo exekutivních rozhodnutí. V demokratických zemích je lobbying považován za legitimní činnost, neboť snaha přizpůsobit normy a rozhodnutí svým zájmům a získat politický vliv na tvorbu legislativy je přirozeným zájmem firem a nátlakových skupin.²⁶

Za lobbistu se podle návrhu zákona o lobbování považuje fyzická i právnická osoba, která bude lobbovat v zájmu konkrétní třetí osoby nebo ve vlastním zájmu, za který se v případě právnických osob považuje i zájem jejich společníků nebo členů. Posazování zájmů a působení na představitele veřejné moci s cílem ovlivnit jejich rozhodování však neprobíhá vždy transparentně a podle jasných pravidel. Netransparentnost a nejasné nastavení pravidel s sebou přináší riziko ohrožení veřejného zájmu ve prospěch skrytých parciálních zájmů. Lobbying je proto často dáván do úzké souvislosti s korupcí a klientelismem.²⁷

Při lobbyingu existuje vysoké riziko, že se pracovní metodou lobbyistů stanou různé formy korupce, a to zejména z toho důvodu, že hodnoty, které získává lobbyista pro svého zákazníka, jsou často nevyčíslitelné hodnoty (typicky změna regulačního rámce u zákonů, vyhlášek, limitů, případně personální politiky státu). Proto existuje ve světě snaha nastavit taková pravidla, která by tuto legitimní činnost udělala průhlednou a kontrolovatelnou.²⁸

Jak lobbying regulovat? Regulace lobbyingu by měla být jedním z základních kamenů transparentního legislativního procesu a také účinným nástrojem, jak situaci s lobbyingem napravit, a to na základě opatření, která umožní odkrytí vazeb mezi lobbyisty

²⁶ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

²⁷ *Justice.cz: Lobbying* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/lobbying/>

²⁸ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

a veřejnými činiteli. Regulace by měla také vést k lepší veřejné kontrole a přispět tak k posílení transparentnosti legislativního a rozhodovacího procesu.²⁹

Velký zlom by měl nastat díky zákonu o lobbování, který dne 4. 6. 2019 Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí doporučila vládě navrhnout ke schválení. V prosinci roku 2021 ho předešlá vláda schválila, ale současná vláda pana Fialy návrh kritizuje a bude tak chtít připravit návrh svůj. Motivací k jeho schválení je požadavek Evropské unie, která zavedení pravidel pro lobbisty uvádí jako podmínku pro vyplacení 172 miliard korun Česku v rámci Národního plánu obnovy. Politici mají čas do konce března 2026.^{30,31}

Klíčovým opatřením, ve kterém se právě v tomto návrhu hovoří je zřízení veřejně přístupného Registru lobbistů a lobbovaných jako informačního systému veřejné správy. Lobbisté, kteří budou chtít provozovat lobbování legálně, se budou muset registrovat u Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, kterému lobbisté svůj záměr předem ohlásí.³²

Ke zvýšení transparentnosti legislativního procesu by mělo přispět také zavedení lobbistické stopy, kterou se zabývala ve svém návrhu už předešlá vláda. Tato lobbistická stopa bude tvořit samostatnou přílohou zmiňovaného návrhu. Lobbistická stopa bude obsahovat jmenný seznam lobbistů, kteří při přípravě právního předpisu u lobbovaných lobbovali, datum, kdy k lobbování došlo, a vymezení, kterých věcí v návrhu právního předpisu se lobbování týkalo. Za spáchání přestupku může být uložena pokuta do výše 100 000 Kč, v případě lobbistů bude možné za nejzávažnější druhy přestupků uložit správní trest zákazu činnosti nebo zveřejnění rozhodnutí o přestupku.³³

²⁹ *Transparency international* [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2020/>

³⁰ *Hospodářské noviny: Nová vláda předělá schválený zákon o lobbingu. Evropská unie jím podmiňuje peníze pro Česko* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67008800-nova-vlada-predela-schvaleny-zakon-o-lobbingu-unie-jeho-schvalenim-podminuje-penize-pro-cesko>

³¹ *Justice.cz: Lobbing* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/lobbing/>

³² *Justice.cz: Lobbing* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/lobbing/>

³³ *Justice.cz: Lobbing* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/lobbing/>

4 Protikorupční politika ve veřejné správě

Korupce se objevuje zejména tam, kde jsou pro ni vytvořeny vhodné příležitosti v daném systému. Při zavádění protikorupčních opatření proto nemá smysl zaměřit se pouze na jednotlivé osoby. Lze ji omezit jen tehdy, když je změněn sám systém tak, aby neposkytoval příležitosti ke korupci.³⁴

Jaká by tedy mohla být hlavní opatření pro zamezení vzniku korupčního jednání v systému? Mezi zásadní opatření lze zařadit otevřenost a transparentnost. V podstatě jde o to, že čím víc jsou tyto mechanismy, které se odehrávají ve státním aparátu, otevřenější a přístupnější veřejnosti, tím menší je pravděpodobnost, že k takovému jednání, jakým je korupce, bude docházet. ³⁵

K eliminaci korupčního jednání jsou vytvářena různá protikorupční opatření, která vznikají na základně korupčních rizik. Tyto rizika definujeme tak, že vymezíme kritické operace, během kterých mohou vznikat tyto nestandardní postupy, které mohou vést právě ke korupčnímu jednání.³⁶

Významným indikátorem výskytu korupčního jednání, který je společný pro všechny činnosti veřejné správy, je utajování informací, na jejichž poskytnutí mají občané ze zákona právo. Korupce se tedy objevuje tam, kde jsou pro ni vytvořeny vhodné příležitosti v daném systému a pak zejména tam, kde chybí kontrola veřejných činitelů. Za předpoklady, které snižují riziko vzniku korupce můžeme označit například otevřenou demokratickou kulturu, otevřenou soutěž, transparentní a předvídatelná pravidla, rozvinuté kontrolní mechanismy a bezproblémový přístup k informacím.³⁷

Korupčními nástroji v oblasti veřejné správy jsou peněžité „dary“ (včetně podílů na zisku z přidělených veřejných zakázek), majetkové „dary“ či protislužby nemajetkové

³⁴ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

³⁵ CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 43. ISBN 978-80-7201-866-6.

³⁶ CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. s 43. ISBN 978-80-7201-866-6.

³⁷ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik_a_2.pdf

povahy (typicky, nikoliv však výlučně zaměstnání osoby, která se podílela na vydání příslušného rozhodnutí).³⁸

³⁸ *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: [http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik a_2.pdf](http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politik%20a_2.pdf)

5 Index CPI

Transparency International vydává Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI) již od roku 1995, jedná se o nejkompexnější a nejcitovanější korupční index na světě. Tento index hodnotí podle míry vnímání korupce přibližně 180 zemí, a to na základě nezávislých institucí, které mapují vnímanou korupci za poslední dva roky. Stupnice má bodové rozpětí 0–100, kde 100 označuje zemi téměř bez korupce a 0 znamená vysokou míru korupce, přičemž Česká republika v roce 2021 získala 54 bodů a umístila se na celkovém 49. místě. Oproti předešlému roku se Česká republika propadla o 2 body (ze 44. místa na 49.), kdy průměr Evropské unie je 64 bodů.³⁹

Důležité je si uvědomit, že tento index slouží pouze jako prostředek na vnímání určité problematiky. Je nemožné založit srovnávání úrovně korupce v různých zemích na primárních empirických datech. Jediná metoda sběru dat vhodných pro srovnání je stavět na zkušenostech a vnímání situace těmi, kteří jsou korupci nejvíce vystaveni, jedná se tedy zejména o podnikatele, analytiky a podobně.⁴⁰

Celkový žebříček je sestavován na základě výsledků průzkumů mezi experty, v nichž respondenti hodnotí například schopnost vládních institucí potlačovat a postihovat korupci, účinnost protikorupčních opatření, rozsah korupce v různých oblastech veřejné správy, míru transparentnosti jejího fungování a míru zneužívání veřejných funkcí a veřejných prostředků. Z tohoto je evidentní, že Tento žebříček slouží nejen ke vzájemnému porovnávání, ale především bychom ho měli vnímat jako impuls k možnému zlepšení v této oblasti.⁴¹

³⁹ *Justice.cz: Index CPI a BPI* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-a-bpi/>

⁴⁰ *Justice.cz: Index CPI a BPI* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-a-bpi/>

⁴¹ *Justice.cz: Index CPI a BPI* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-a-bpi/>

INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE 2020

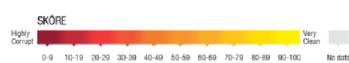
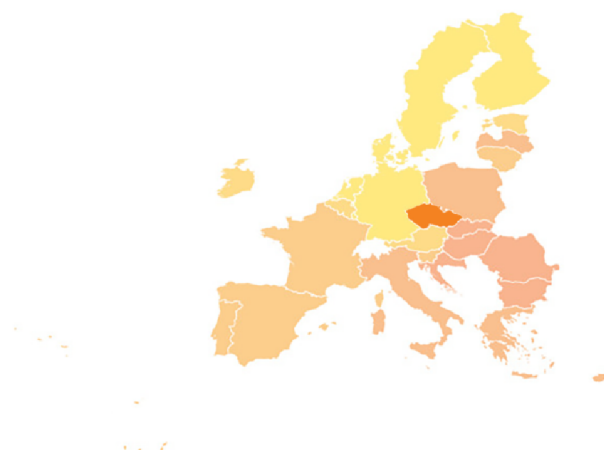
EVROPSKÁ UNIE

64/100

PRŮMĚRNÉ SKÓRE

ČESKÁ REPUBLIKA

54/100



**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
the global coalition against corruption

#cpi2020
transparency.cz/cpi2020

Zdroj: <https://www.transparency.cz/cpi2020/#gallery>

6 Návrhy na zlepšení boji s korupcí

1. Přijetí protikorupčních opatření

Česká republika by měla především aspirovat k tomu, aby naplňovala závazky, ke kterým se zavázala například vůči skupině GRECO⁴² (Skupina států proti korupci) a obecně naplňovat vyšší standardy protikorupčních opatření, nikoliv jen na nutné minimum.

2. Revize služebního zákona

Tento zákon byl přijat v roce 2014 a od té doby nedosáhl svých cílů, které byly na začátku stanoveny. Jeho nedostatečná revize brání efektivnímu řešení důležitých strategických úkolů státní správy. Dle mého názoru by mělo dojít k posílení nezávislosti státní služby na politických vlivech.

3. Posílení dohledových státních úřadů

Úřady pro státní dohled by měli být vedené lidmi, kteří jsou schopní nejenom ve svém oboru, ale zejména odolní vůči politickým a byznysovým tlakům. InSTITUTE jako Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nebo Národní sportovní agentura mají klíčovou roli ve fungování veřejné správy musí fungovat nezávisle a odborně.

4. Regulace lobbingu

Faktorem, který měl také vliv na propad ČR v celkovém skóre CPI a který se vyskytuje napříč dílčími indexy, je dlouhodobě chybějící regulace lobbingu. Návrh zákona o lobbování se v roce 2020 poprvé dostal do Sněmovny.⁴³

Ve zkratce ke skupině GRECO:

„Cílem GRECO je zlepšovat schopnost členských zemí v boji s korupcí tím, že monitoruje jejich soulad s antikorupčními standardy Rady Evropy, a to formou dynamického procesu vzájemného hodnocení a společenského tlaku. Pomáhá

⁴² Více o této skupině níže

⁴³ *Transparency international* [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2020/>

identifikovat nedostatky v národních protikorupčních politikách, poskytuje podporu pro dosažení potřebné legislativy, institucionálních a praktických reforem. GRECO také nabízí platformu, na níž lze sdílet praktické zkušenosti s prevencí a detekcí korupce. Hlavní činností GRECO je monitorování implementace, rozvíjení a kontroly jednotlivých protikorupčních instrumentů Rady Evropy.

Členství v GRECO, které je rozsáhlou dohodou, není omezeno jen na členské státy Rady Evropy. Jakýkoliv stát, se může připojit tím, že svůj úmysl dá na vědomí Generálnímu tajemníkovi Rady Evropy. V současné době GRECO zahrnuje 49 členských států (47 členských států Rady Evropy, Bělorusko a USA).⁴⁴

⁴⁴ GRECO. *https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/: Boj proti korupci* [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/>

7 Generální inspekce bezpečnostních sborů

Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen GIBS nebo inspekce) je ozbrojeným bezpečnostním sborem, jejíž úkoly plní příslušníci inspekce, kteří vykonávají službu podle zákona upravujícího služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů.

GIBS působí na území celé České republiky a pro svou činnost v rámci jednotlivých regionů má zřízena teritoriální pracoviště, která se shodují s územní působností soudů a státních zastupitelství.⁴⁵

V čele inspekce stojí ředitel, který je jmenován a odvoláván na návrh vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny příslušném ve věcech bezpečnosti předseda vlády, jemuž je ředitel z výkonu své funkce odpovědný.⁴⁶

Vznik GIBS je zakotven v zákoně číslo 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve kterém nalezneme její činnost, působnost, spolupráce i kontrolu GIBS. Jedná se o organizační složku státu, jejíž příjmy i výdaje tvoří samostatnou kapitolu státního rozpočtu.⁴⁷

Primárními úkoly, které jsou stanoveny v zákoně o GIBS, jsou vyhledávání, odhalování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je:

a) příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby České republiky anebo příslušník inspekce

b) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Policii České republiky nebo v inspekci, nebo

c) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů. Inspekce navrhuje opatření pro předcházení této protiprávní činnosti a případně vede proti výše vyjmenovaným osobám trestní řízení.⁴⁸

⁴⁵ Zpráva o činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2016 [online]. Praha, 2017, 2017, 26 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2016.pdf

⁴⁶ Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

⁴⁷ Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

⁴⁸ Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

Mezi další, neméně důležité úkoly, patří provádění zkoušek spolehlivosti⁴⁹ vůči příslušníkům a zaměstnancům určených bezpečnostních sborů (dále jen BS), sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti příslušníků BS a vydávání metodických doporučení pro jejich činnost.

7.1 Zkouška spolehlivosti

Jak už bylo zmíněno výše, jeden z dalších úkolů (oprávnění) příslušníků GIBS je provádění zkoušky spolehlivosti u zákonem stanovených příslušníků a zaměstnanců. V rámci GIBS je provádění zkoušek spolehlivosti upraveno interními předpisy, každá zkouška podléhá přísnému schvalovacímu procesu, v jehož rámci se ověřuje naplnění všech podmínek pro její vykonání.

Tato zkouška probíhá v rámci předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání, ke kterému bohužel v rámci bezpečnostních sborů dochází. Podle zkušeností se ukazuje, že provádění zkoušek spolehlivosti se řadí mezi úspěšné způsoby, jak bojovat s korupcí. Představuje tedy jeden z nejvýznamnějších preventivních nástrojů pro předcházení protiprávního jednání u zákonem definovaných příslušníků a zaměstnanců.

Tato zkouška spočívá v navození situace, o které zkoušená osoba předem netuší. Během tohoto může inspektor (nebo osoba inspektorem pověřená) sdělovat nepravdivé údaje, zároveň ji ale musí ze zákona dokumentovat obrazovým a zvukovým záznamem, o kterém je později pořízen úřední záznam.

Tento celý proces má pevně stanovená pravidla, například to, že během výkonu zkoušky nesmí docházet k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození života a zdraví osob, jejich majetku, dále také nesmí docházet k omezení svobody osob a musí být zachována lidská důstojnost. Zároveň všichni zkoušející musí respektovat to, že během této zkoušky nesmí dojít k takzvané provokaci. Jakákoliv forma provokace během provádění zkoušky není přípustná.

V případě, že se zkoušená osoba během zkoušky dopustí protiprávního jednání, je inspektor (nebo osoba inspektorem pověřená) povinna zkoušenou osobu s tímto obeznámit, a to bez zbytečného průtahu a předá jedno vyhotovení záznamu o zkoušce příslušnému bezpečnostnímu sboru, ten je pak povinen tento záznam založit do

⁴⁹ Více o zkoušce spolehlivosti níže v textu.

osobního spisu dotyčné osoby, která takto pochybila. Informování a předání záznamu nemusí inspektor provést pouze v případě, kdy by tímto ohrozila plnění úkolů trestního řízení – inspektor ale předání záznamů učiní hned, jakmile toto ohrožení pomine.

Jednou za půl roku inspekce v souhrnné zprávě sdělí příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti nedopustily žádného protiprávního jednání.

Za rok 2020 bylo celkem zaevidováno 57 žádostí o provedení zkoušky spolehlivosti (dokončeno a zdokumentováno bylo z tohoto počtu celkem 26 žádostí). V rámci provedených zkoušek spolehlivosti za rok 2020 nebylo zjištěno žádné protiprávní jednání.

Problém, který se v rámci vykonávání zkoušek spolehlivosti vyskytl, byl fakt, že inspekce dosud nemá dostatek informací ohledně zkoušených osob. Je to zapříčiněno zejména tím, že GIBS nemá do současné doby přístup k požadovaným informačním systémům, které jsou využívány bezpečnostními sbory.

Výzvou, se kterou je potřeba se při provádění zkoušek spolehlivosti vypořádat, je nečinnost zkoušených osob, které velmi často nijak nereagují na podněty v rámci probíhající zkoušky. Mnoho zkoušek je proto nutné provádět opakovaně.

V případě, že dojde k situaci, kdy jednání zkoušející osoby naplní znaky přestupku, tak se taková jednání za přestupek nepovažuje (v rámci zkoušky), pokud bylo toto jednání nezbytně nutné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti a bezprostředně neohrozí ani nepoškodí život nebo zdraví osob, jejich majetek, nedojde k omezení svobody a je zachována lidská důstojnost.^{50,51}

7.2 GIBS a její prostředky

GIBS je oprávněna při plnění svých úkolů využívat takzvané podpůrné operativně pátrací prostředky, které jsou stanoveny v zákoně číslo 273/2008 Sb. o Policii České republiky.

⁵⁰ Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

⁵¹ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

Inspektor je při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti, v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby oprávněn používat následujících prostředků:

- a) informátor,
- b) krycí doklady,
- c) zabezpečovací technika,
- d) zvláštní finanční prostředky.^{52,53}

V rámci tohoto může inspekce po Policii České republiky (dále jen PČR) nebo po Ministerstvu vnitra žádat součinnost při opatření nebo vydání krycího dokladu.

Informátor

Informátorem rozumíme fyzickou osobu, která poskytuje inspekci informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s inspekci. Za takovéto služby lze informátorovi poskytnout finanční nebo věcnou odměnu.⁵⁴

Krycí prostředky

Krycím prostředkem rozumíme krycí doklad⁵⁵, prostor nebo činnost, která slouží k tomu, abychom mohli zastříti skutečnou totožnost osoby. Slouží tedy k zabránění vyzrazení činnosti osoby, která takovýto prostředek užívá nebo také v zastírání činnosti inspekce.⁵⁶

Krycí doklad

Jak již bylo řečeno výše, pro účely GIBS se krycím dokladem rozumí listina nebo jiný dokument, který slouží k zastření skutečné totožnosti osoby nebo k zabránění vyzrazení činnosti inspekce. Krycím dokladem nesmí být průkaz poslance nebo senátora, člena vlády, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního

⁵² Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁵³ Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů

⁵⁴ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁵⁵ Viz níže

⁵⁶ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

úřadu, inspektora Úřadu pro ochranu osobních údajů, soudce Ústavního soudu, služební průkaz soudce a státního zástupce anebo doklad osoby žijící nebo zemřelé.⁵⁷

Pokud je to nutné, může PČR nebo ministerstvo v nezbytné míře zajistit v informačních systémech vložení, změnu nebo vymazání potřebných údajů. Tyto změny ovšem musí souviset s vyšetřováním a provedou se pouze pokud je to vzhledem k povaze krycího dokladu nutné a inspekcí odůvodněné.⁵⁸

Údaje, které jsou takto pozměněny/smazány/vloženy se nesmí zvlášť označovat a musí se vést společně s ostatními údaji, pokud PČR nebo ministerstvo nestanoví jinak. Evidenci těchto krycích dokladů vede ministerstvo.⁵⁹

Zabezpečovací technika

Zabezpečovací technikou chápeme veškeré technické prostředky, zařízení a jejich soubory, které se využívají za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.⁶⁰

Zvláštní finanční prostředky

Za důležité považují hned v úvodu zmínit, že na nakládání s těmito zvláštními finančními prostředky se nevztahují právní předpisy, které běžně upravují hospodaření s peněžitými prostředky státu. Inspektor je ovšem povinný s těmito prostředky nakládat hospodárně a v souladu s účelem, ke kterému byly prostředky poskytnuty.⁶¹

Pod zvláštní finanční prostředky spadají vyčleněné finanční prostředky, které jsou využívány k úhradě některých výdajů v souvislosti se získáváním poznatků o trestné činnosti, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků podle trestního řádu a také v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osob.⁶²

⁵⁷ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁵⁸ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁵⁹ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁶⁰ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁶¹ Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

⁶² Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

7.3 Činnost GIBS za rok 2020 v souvislosti s COVID-19

Rok 2020 nebyl lehký pro nikoho, to samé platí i pro GIBS. Příchod pandemie COVID-19 ovlivnilo i trestní řízení a s tím související nastupující opatření pro zamezení šíření tohoto onemocnění.

Po vyhlášení nouzového stavu docházelo k omezení i v této oblasti, ale i přes nastavená opatření byla GIBS schopna zajistit i nadále nepřetržitou akceschopnost, na jakou byla doposud zvyklá.

Přijetí protiepidemických opatření se promítlo i do způsobu, jakým doposud GIBS vykovala své služby. Změnu můžeme zaznamenat například v tom, že si inspekce pečlivě vybírala termíny jednotlivých úkonů, a to především u akcí, které zahrnovaly větší počet osob – akce většího rozsahu. Ty zahrnovaly například zadržení podezřelých osob, provádění výsledků většího rozsahu nebo také provádění domovních prohlídek.

Jedno z dalších opatření, na které bylo vzhledem k pandemii brán ohled, bylo, že se inspekce snažila o převedení maximální možné části komunikace do písemné nebo elektronické podoby. To se projevilo zejména při přijímání trestních oznámení a jiných podání nebo také ve využití videokonferencí při provádění některých výsledků ve věznicích.

Pozitivum v této celé situaci spatřuji zejména v tom, že v některých případech nebyla trestná činnost vzhledem k zavedeným opatřením dokonána nebo nebylo v jejím páchání dále pokračováno.

Ve shrnutí – v roce 2020 ukončila GIBS trestní řízení celkem u 436 trestních spisů. Z tohoto počtu bylo 305 případů v průběhu vyšetřování, dalších 122 případů bylo ve vyšetřování a zbylých 9 případů bylo vedeno v rámci zkráceného přípravného řízení.⁶³

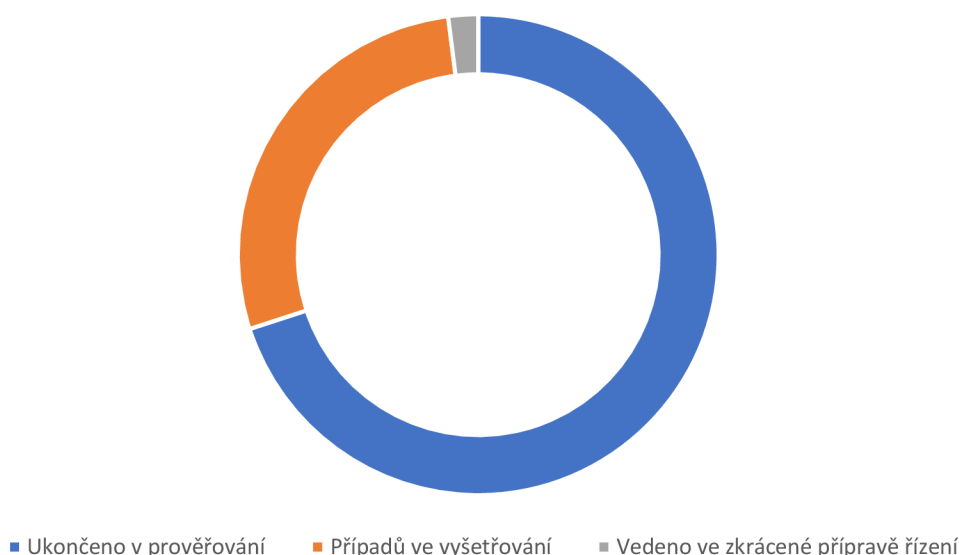
Další věc, kterou GIBS během pandemie zaznamenala byl fenomén zvýšené aktivity oznamovatelů, jejichž stížnosti byly směřovány zejména proti příslušníkům PČR. Obsah těchto oznámení spočíval zejména ve zkresleném popisu událostí vůči

⁶³ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

represivním složkám státu. Nejčastěji se jednalo o videozáznamy, které byly vytrženy z kontextu celé situace a podobně.

Inspekce v roce 2020 po řádném prošetření nezjistila ze strany příslušníků bezpečnostních sborů známky žádného závadného chování, ani dopouštění se trestných činů při demonstracích, kontrolách a jiných úkonech, které byly prováděny v souvislosti s dohledem nebo vynucováním dodržování opatření v souvislosti s nemocí COVID-19.⁶⁴

Ukončená trestní řízení v roce 2020



Zdroj: vlastní zpracování 1: ukončená trestní řízení za rok 2020

7.4 Přehled trestně stíhaných osob za rok 2020

V porovnání s rokem 2019 zaznamenáváme v roce 2020 nárůst celkového počtu stíhaných osob, a to celkem o 28% nárůst oproti roku předešlému (o 40 osob více). Stejně jako v roce 2019, i v roce 2020 zůstává regionem s největším počtem stíhaných osob území hlavního města Prahy. Nejvíce trestné činnosti průměrně

⁶⁴ Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020 [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

spáchají osoby, které jsou ve službě/práci u sboru v rozmezí od 0 do 4 let, tedy osoby s nejnižší možnou pracovní zkušeností u sboru.

Pokud se zaměříme na sbory, jednoznačně v počtu stíhaných osob vedou příslušníci Policie s celkovým počtem 91 stíhaných osob, na dalším místě se v rámci bezpečnostních sborů umístili příslušníci Vězeňské služby, následovani zaměstnanci Policie, dále pak zaměstnanci Vězeňské služby. Naopak bezpečnostní sbor s nejmenším počtem trestně stíhaných osob za rok 2020 jsou příslušníci a zaměstnanci Celní správy, kde se v souhrnu jednalo o celkem dvě trestně stíhané osoby.

Trestná činnost v oblasti korupčního jednání a zneužití funkce:

Za rok 2020 zdokumentovala GIBS celkem 11 trestních spisů, které vykazovaly znaky korupčního jednání. V rámci těchto spisů bylo zahájeno trestní stíhání celkem proti 17 osobám, což je v porovnání s rokem 2019 nárůst o 10 osob. Z tohoto počtu se jednalo o trestní stíhání proti 5 příslušníkům Policie a u 12 civilních osob, jejichž činy souvisely s trestnou činností příslušníků bezpečnostních sborů v působnosti GIBS. Z toho je zřejmé, že v oblasti korupčního jednání za rok 2020 nebylo zahájeno trestní stíhání vůči žádné osobě pracující/sloužící u Celní správy, u žádné osoby pracující/sloužící u Vězeňské služby, ani u žádného civilního zaměstnance Policie.

Nejčastěji se u bezpečnostních sborů jednalo o korupční jednání ve formě přijetí úplatku v souvislosti s trestním řízením, nebo o neoprávněné lustrace v informačních systémech.⁶⁵

Oznámení, jejichž cílem je poškodit nebo zdiskreditovat:

Pod sledované problematiky spadají i účelová oznámení, které vznikají s cílem poškodit nebo zdiskreditovat konkrétního příslušníka bezpečnostního sboru. Při řešení této problematiky ve spojitosti s bezpečnostními sbory pracuje GIBS vždy s možností, že oznámení vzniklo účelově. V případě, že opravdu dojde ke zjištění, že došlo ke křivému obvinění, předává GIBS tento spisový materiál věcně příslušnému policejnímu orgánu k prověření.⁶⁶

⁶⁵ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2020.pdf

⁶⁶ V případě, že je GIBS k tomuto věcně příslušný, koná trestní řízení sama.

Trestná činnost v oblasti úniků informací:

Složky, jakými jsou Policie, Celní správa, Vězeňská služba a GIBS jsou sbory, které mají na základě zákonného oprávnění možnost zasahovat do základních lidských práv a svobod, kam se řadí například shromažďování velkého množství osobních údajů a informací, které jsou nezbytně nutné pro plnění jejich zákonných úkolů. Práce s takovými informacemi je totiž jedním ze základních pilířů činností bezpečnostních sborů.

Pod úniky informací můžeme například zařadit nakládání s tímto typem informací v rozporu s povinností příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů zachovávat mlčenlivost. Prakticky sem spadá vše od zjištění informace v informačním systému s následným předáním nepověřené osobě, přes zjištění konkrétního obsahu ve spisovém materiálu s následným sdělením nepověřené osobě, až po cílené krytí pachatele nebo sdělování informací okolo pachatele nepověřeným osobám.

Úniky takovýchto informací mají potenciál zmařit řízení vedené těmito orgány, nebo dokonce vážně ohrozit bezpečnost státu a osobní integritu dotčených osob. Další problém z toho vyplývající je samozřejmě také snížení důvěry veřejnosti v bezpečnostní systém jako celek.⁶⁷

Za rok 2020 docházelo nejčastěji k úmyslnému poskytování informací za účelem získání neoprávněného prospěchu. Za tento rok zaznamenala GIBS celkem 11 případů, které byly vedeny celkem proti třem příslušníkům PČR a proti jedné civilní osobě.

V oblasti úniku informací při trestním řízení posuzuje tyto činy dozorový státní zástupce, který bere v potaz zejména škodlivost daného jednání s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe⁶⁸. Z této zásady nám vyplývá, že pokud se jedná o případ, které je společensky méně škodlivý, postačí udělení kázeňského postihu, k soudnímu postihu se přistupovat nemusí.

⁶⁷ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

⁶⁸ Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

S touto problematikou také úzce souvisí kyberkriminalita, tedy trestná činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí. Dle statistik GIBS bylo za rok 2020 spácháno příslušníky a zaměstnanci bezpečnostních sborů celkem 11 skutků ve věci neoprávněného přístupu k počítačovému systému.⁶⁹

Trestná činnost v oblasti extremismu, omamných a psychotropních látek a domácího násilí:

V oblasti extremismu v roce 2020 GIBS zahájila trestní stíhání proti jedné osobě – jednalo se o zaměstnance PČR.

Co se zneužívání omamných a psychotropních látek za rok 2020 týče, zaznamenala GIBS celkem 14 případů, ve kterých bylo zahájeno trestní stíhání vůči 22 osobám. V tomto případě se jednalo o 3 příslušníky PČR, jednoho zaměstnance Vězeňské služby a 18 civilních osob.

V oblasti domácího násilí v porovnání s rokem 2019 zaznamenáváme bohužel nárůst počtu případů (za rok 2020 celkem 14 případů domácího násilí, v roce 2019 o 6 případů méně). Trestní stíhání bylo zahájeno proti 2 příslušníkům PČR a jednomu příslušníkovi Vězeňské služby. Nutno podotknout, že v těchto případech se jednalo zejména o selhání jednotlivců, která nijak nesouvisí s výkonem služebních úkolů.⁷⁰

Trestná činnost s podezřením na nepřiměřené násilí, brutalitu, mučení a nelidské a jiné kruté zacházení při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů:

Další činnost, na kterou se GIBS zaměřuje je oblast vyhodnocování násilného jednání, a to zejména vůči osobám, které jsou omezené na osobní svobodě (například vazba, vězení) nebo osobám, proti kterým jsou směřovány zákroky příslušníků bezpečnostních sborů.

Jedná se především o prověřování podnětů, které byly předány přímo poškozenými osobami, ale i z vlastní operativně pátrací činnosti GIBS.

⁶⁹ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

⁷⁰ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

V souvislosti s nepřiměřeným násilím při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů bylo za rok 2020 zdokumentováno celkem 30 případů, což je v porovnání s rokem 2019 nárůst o celkem 27 případů. V těchto případech bylo zahájeno trestní stíhání proti čtyřem příslušníkům PČR a patnácti příslušníkům Vězeňské služby.

7.5 Zajišťování výnosů z trestné činnosti

GIBS se zabývá zajišťováním výnosů z trestné činnosti, která byla do roku 2020 zajišťována pouze jedním pracovníkem inspekce. Tato osoba však zpracovávala pouze administrativní úkony, které vedly k zadokumentování majetkového profilu pouze u zájmových osob. Nebyly ale využívány operativní informace za účelem vyhledání a zadokumentování skrytých převodů majetku. Od ledna 2020 nastaly změny, které vedly k tomu, že činnost v oblasti vyhledávání a odčerpávání výnosů z trestné činnosti vykonávají na jednotlivých pracovištích všichni výkonní pracovníci, kteří jsou v této problematice řádně proškoleni, dále byly určeni specialisté, kteří se budou věnovat i oblasti finančního šetření. Mimo to byl v lednu 2020 zprovozněn statistický modul, který eviduje zajištěný majetek za konkrétní období. Za rok 2020 zajistila GIBS majetek v celkové výši 4.435.459 Kč.⁷¹

7.6 Kriminalita v jednotlivých bezpečnostních sborech

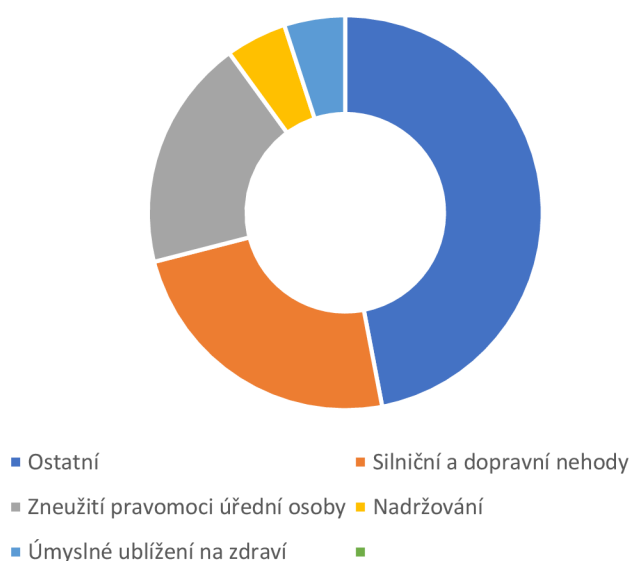
Příslušníci **Policie České republiky** byli za rok 2020 trestně stíháni pro celkově 126 trestných činů. Nejčtenější zastoupení v těchto trestných činech mělo zneužití pravomoci úřední osoby, jednalo se o celkem 24 případů. Druhým nejčastějším činem byly silniční a dopravní nehody, zde se jednalo o 31 případů. Dalších 6 trestných činů se týkalo nadržování, 6 bylo i případů týkajících se úmyslného ublížení na zdraví. Zaměstnanci PČR byli za rok 2020 trestně stíháni pro 15 trestných činů.

V případě **Celní správy České republiky**, byl za rok 2020 trestně stíhán pouze jeden příslušník. Jednalo se o případ silniční dopravní nehody. Stejně na tom byli i zaměstnanci tohoto sboru, kde byla taktéž trestně stíhána pouze jedna osoba.

⁷¹ *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

Nejvíce znatelný nárůst počtu trestně stíhaných příslušníků i zaměstnanců zaznamenáváme za rok 2020 u **Vězeňské služby České republiky**. Příslušníci byli stíháni pro celkem 51 trestných činů, což je oproti roku 2019 nárůst o 25 osob. V jejich případech se nejčastěji jednalo o trestné činy zneužití pravomoci úřední osoby (16 případů), v dalších 15 případech se jednalo o oblast silničních a dopravních nehod. Zbylé 3 případy se týkaly ohrožení pod vlivem návykové látky. Zaměstnanci Celní správy byli trestně stíháni pro 6 trestných činů (nárůst o 3 osoby).⁷²

Kriminalita v jednotlivých bezpečnostních sborech



Zdroj: vlastní zpracování 2: kriminalita v jednotlivých bezpečnostních sborech

⁷² Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020 [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

8 Předmět, objekt a systém kriminalistiky

Kriminalistiku můžeme definovat jako samostatný vědní obor, který se zabývá výzkumem a objasňováním zákonitostmi vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop a dalších kriminalisticky významných informací. Na tomto základně vypracovává metody, postupy, prostředky, operace a doporučení pro proces poznání těchto události v podmínkách trestního řízení.⁷³

Kriminalistika vytváří kombinace poznatků v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a přecházení trestné činnosti. Sleduje zejména zákonnosti vzniku, trvání a zániku stop a jiných informací, které jsou kriminalisticky relevantní v souvislosti se spáchaným trestným činem.

Dále se zabývá zákonitostmi ve vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání stop a jiných kriminalistických informací o spáchaných trestných činech, opět ale platí, že se musí jednat o stopy, které jsou pro vyšetřování relevantní.

Tyto podstatné stopy jsou prvotním zdrojem a východiskem poznávacího procesu v průběhu vyšetřování a mezi ně řadíme stopu jako primární zdroj informací o spáchaném trestném činu a pak jiné kriminalisticky relevantní informace, které ale nemají svůj původ ve stopách, informace jsou sbírány na základně kriminalistických evidencí a srovnávacích materiálů.

Objekty, které kriminalistika zkoumá, lze dělit na tři skupiny. První skupinu tvoří výzkum skutku trestného činu a osoby pachatele, dalším okruhem jsou stopy trestného činu a nositelé těchto stop, a dále také činnost orgánů činných v trestním řízení, odborníků a znalců při odhalování a vyšetřování trestných činů a při zkoumání stop.

Předmět, o jehož obsažení kriminalistická věda usiluje, je následující:

- zákonitosti vzniku, trvání a zániku
- zákonitosti vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop a jiných kriminalisticky relevantních informací o spáchaných trestných činech.⁷⁴

⁷³ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 54. ISBN 978-80-906974-1-6.

⁷⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. s 7,10. ISBN 9788071798781.

Systém kriminalistiky můžeme rozdělit do tří částí:

- úvod do kriminalistické vědy,
- obecná část, která zahrnuje poznatky a metody vztahující se k vyšetřování všech trestných činů,
- zvláštní část, která obsahuje metodiku vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.⁷⁵

Úvod kriminalistiky je oproti dalším dvěma částem systému obsahově nejstručnější. Zabývá se nejobecnějšími otázkami teorie kriminalistiky. Je zde popsán předmět kriminalistiky, systém kriminalistiky, místo kriminalistiky v systému věd, metody kriminalistické vědy, historie kriminalistiky a společenská funkce kriminalistiky.

Další oblastí tvoří obecná část, která se dělí do tří částí, první z nich se zabývá kriminalistickým učením o trestném činu, další část učením o stopách. Třetí – poslední část objasňuje kriminalistické metody odhalování, vyšetřování a prevenci trestné činnosti a spadá pod ni dále také obecná metodologie kriminalistické praxe, technické a přírodovědné kriminalistické metody a taktické kriminalistické metody.

Poslední částí kriminalistiky je zvláštní část, která se dělí na obecné otázky metodiky odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti a jednotlivé metodiky vyšetřování, které jsou určeny pro jejich bezprostřední aplikaci v praxi. Tyto kriminalisticko-taktické metody udávají jasný návod, jak aplikovat konkrétní metodu co nejefektivněji a jak splnit konkrétní cíl s co nejmenším vynaložením sil a prostředků. Zatímco obecná rovina zahrnuje poznatky a metody vztahující se k vyšetřování všech trestných činů, chápe tato zvláštní část trestné činy individuálně, protože každý případ byl spáchán za konkrétních podmínek, určitým pachatelem a v určitém čase, je zde spousta proměnných, které ovlivňují způsob vyšetřování.⁷⁶

U každé kriminalisticko-taktické metody je kladen důraz nejen na pečlivou přípravu každé metody, ale zejména na metodiku a taktiku jejího provedení. Mezi dílčí metody řadíme:

⁷⁵ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. s 13. ISBN 9788071798781.

⁷⁶ *Kriminalistika* [online]. Karvinná, 2011 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>. Studijní opora. Vedoucí práce JUDr. Milan Vichlenda, Ph.D.

- Operativně pátrací prostředky
- Ohledání
- Expertízu a spolupráci vyšetřovatele se znalci
- Pátrání
- Zadržení
- Výslech
- Konfrontaci
- Prohlídku
- Prověрку na místě
- Rekognici
- Vyšetřovací pokus
- Rekonstrukci ⁷⁷

⁷⁷ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 48, 65. ISBN 978-80-906974-1-6.

8.1 Metody kriminalistické vědy

Při zkoumání kriminalisticky relevantních zákonitostí za cílem vytváření nových a zdokonalování stávajících metod využívá kriminalistická věda širokou škálu metod. Mezi tyto metody patří následující tři skupiny.⁷⁸

1) Obecně poznávací metody – jsou pro kriminalistiku společné i s dalšími oblastmi vědeckého a praktického poznání. Jedná se o širokou skupinu základních metod (například pozorování, popisování, srovnávání, analýza, syntéza, indukce, dedukce apod.).

2) Speciální metody – vznikly a jsou užívány v jiných vědních oborech. Jedná se například o metody fyzikální, chemické, biologické, psychologické apod.

3) Specifické metody kriminalistické vědy – jedná se o metody, které si vytvořila sama kriminalistická teorie pro poznání svého předmětu zkoumání a které jsou využívány výlučně v ní. Jedná se tyto o dvě specifické metody kriminalistické vědy:

a) **Zevšeobecňování poznatků bezpečnostní, vyšetřovací a soudní praxe** je metoda spojující kriminalistickou vědu s praxí. Úkolem není pouhý popis praxe, ale především proniknutí do podstaty zkoumaných jevů. Jako příklad můžeme uvést využívání technik jako jsou empirické průzkumy, interview a podobně.

b) **Tvůrčí aplikace a přetváření poznatků a metod jiných věd** je specifická metoda, která umožňuje kriminalistice využívat poznatky z jiných vědních oborů v kriminalistických činnostech. Jako příklad této metody můžeme zmínit experiment.

8.2 Metody kriminalistické praxe

Další kapitolu tvoří kriminalistické praxe, které jsou tvořeny konkrétními systémy metodických, technických a taktických postupů, prostředků a operací. Tvoří systém metod, který je určen k řešení konkrétních úloh kriminalistické praxe ve

⁷⁸ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 56. ISBN 978-80-906974-1-6.

fázi poznání trestných činů. Tyto metody musí naplňovat určitá kritéria a požadavky, jedná se o následující výčet:

- a) nejedná se o nezákonné metody (nejsou právními normami zakázány),
- b) vycházejí ze základních zásad trestního řízení,
- c) slouží ke zjištění nových skutečností nebo k prověření skutečností již zjištěných,
- d) poskytují možnost k prověření důvěryhodnosti zjištěných skutečností,
- e) jsou vědecky odůvodněné.

Samotné metody kriminalistické praxe můžeme rozdělit do následujících tří skupin:

- 1) Obecné poznávací metody – tyto se využívají jak v kriminalistické vědě, tak v kriminalistické praxi. Tyto metody se při použití v kriminalistické praxi přizpůsobují specifickým objektům a podmínkám, modifikují se. Řadíme sem například pozorování.
- 2) Metody převzaté z jiných vědních disciplín – tyto metody vykazují nejdynamičtější rozvoj mezi ostatními metodami kriminalistické praxe. Bez řady těchto metod, nebo jejich modifikací, by se kriminalistické zkoumání jen těžko obešlo. Například při identifikaci mrtvých těl a kostrových nálezů se využijí metody antropologické a antropometrické, při procesu vyhodnocování stop a jiných soudních důkazů se využijí zase matematické metody a metody z oblasti kybernetiky.
- 3) Specifické metody – jedná se o soubor metod, které v kriminalistice přímo vznikly nebo se uplatňují především v ní. Dominují zde zejména metody kriminalisticko-technického charakteru, které se využívají při procesu vyhledávání, zajišťování a zkoumání materiálních stop a dalších důkazů, jedná se o pracovní nástroje kriminalistických techniků a expertů z kriminalistické techniky. V rámci kriminalisticko-technických metod sem spadají například metody daktyloskopické

a balistické. Mezi kriminalisticko-taktické patří zase například metody jako je ohledání, výslech, rekonstrukce.⁷⁹

⁷⁹ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 58, 59. ISBN 978-80-906974-1-6.

9 Pojem, předmět a funkce metodiky vyšetřování

Metodika vyšetřování je část kriminalistické vědy, která odhaluje a zkoumá zákonitosti při vzniku stop a zvláštnosti postupů při vyhledávání, zajišťování a využívání stop a zvláštností postupů při vyhledávání a celkově zkoumá kriminalisticky významné informace, a to s ohledem na určitý typ trestného činu a předpokládanou typovou vyšetřovací situaci. Cílem tohoto zkoumání je vytvoření takového systému poznatků, který zajistí vyšetřovacímu týmu soubor doporučení pro efektivní postup v procesu poznávání určitých typů trestných činů.⁸⁰

Metodika vyšetřování se zabývá zejména odhalováním trestných činů, vyšetřováním trestných činů a kriminalistickou prevencí. Odborná literatura definuje metodiku vyšetřování následovně: „*Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů je systémem tvrzení o kriminalistických charakteristikách jednotlivých druhů trestných činů, o jejich stopách a o vyšetřovacích situacích vytvářejících se při jejich vyšetřování a systémem metod, doporučovaných pro odhalování, vyšetřování a kriminalistickou prevenci trestných činů určitého druhu*“.⁸¹

V obecné části teorie vyšetřování jsou rozpracovávány základní teoretická východiska, která jsou společná pro všechny metodiky vyšetřování, obsažená ve zvláštní části teorie vyšetřování. Kdyby ale orgán činný v trestním řízení vycházel pouze z obecných metod, bylo by takové šetření ztížené, zejména proto, že než by přizpůsobil konkrétní okolnosti danému případu, bylo by to časově velmi náročné.

Z těchto důvodů vznikla snaha třídit trestnou činnost do skupin na základě jejich podobnosti. Z toho vyplývá, že metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů zkoumá právě tyto zákonitosti určitého druhu trestných činů a pro tento účel jsou jim následně přizpůsobovány kriminalistické metody tak, aby byly co nejvíce

⁸⁰ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 62. ISBN 978-80-906974-1-6.

⁸¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. s 408. ISBN 9788071798781.

efektivní. Takto vzniká mnoho nových metodik, z nichž je každá určena konkrétnímu druhu trestné činnosti.⁸²

V reálném procesu vyšetřování totiž nelze spoléhat pouze na tyto univerzální kriminalistické teorie a metody. Je zde třeba zkoumat i okolnosti a zvláštnosti vzniku, vyhledávání a využití stop a dalších kriminalisticky podstatných informací s ohledem na určité kriminalisticky relevantní události a souvislosti s předpokládanými nebo reálnými vyšetřovacími situacemi. **Právě tuto úlohu plní metodika vyšetřování.** V rámci kriminalistické vědy figuruje metodika vyšetřování jako metodika procesu poznání kriminalisticky relevantních událostí.⁸³

Předmět metodiky vyšetřování je shodný s předmětem kriminalistické vědy, který byl uveden již dříve v textu. Co je ovšem u metodiky vyšetřování odlišné je objekt zkoumání, který se některých bodech od kriminalistické vědy různí. Objektem zde není pouze výzkum trestného činu, ale zejména zkoumání prvků při vzniku a průběhu kriminalisticky relevantních událostí a jejich následné projevy ve stopách. Objektem jsou také prvky procesu při poznávání jednotlivých typů událostí ve vyšetřovací a soudní praxi.

Funkce metodiky vyšetřování má dvě odvětví – poznávací a formativní. Zatímco poznávací funkce spočívá v seskupování trestných činů do stejnorodých skupin na základě poznání prvků způsobů páčání trestných činů a jejich projevu ve stopách, formativní funkce spočívá ve vytváření typových modelů činností vyšetřovacích orgánů v procesu poznání určité kategorie trestných činů. Tyto modely představují systém doporučovaných metod a operací, jejichž vznik je tvořen také na základě poznatků z kriminalistických teorií a zobecněných poznatků kriminalistické praxe.⁸⁴

⁸² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl.vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. s 407. ISBN 9788071798781.

⁸³ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 60. ISBN 978-80-906974-1-6.

⁸⁴ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 62. ISBN 978-80-906974-1-6.

9.1 Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů

Metodiku vyšetřování jednotlivých trestných činů pokládáme za zvláštní část kriminalistiky. Zatímco obecná část kriminalistiky obsahuje poznatky a metody aplikované při vyšetřování jakéhokoli trestného činu, vztahuje se zvláštní část kriminalistiky pouze k určitým skupinám trestných činů.⁸⁵

Metodikami vyšetřování u konkrétních druhů trestných činů rozumíme uspořádané systémy poznatků o typových charakteristikách trestných činů, o zákonitostech jejich vzniku, vyhledávání a zajišťování stop a o vyšetřovacích situacích, které se utvářejí při vyšetřování.

9.1.1 Struktura metodiky vyšetřování

Každá z těchto metodik vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů představuje systém doporučení a poznatků s pevně stanovenou strukturou. Tuto strukturu jednotlivých druhů trestných činů představují následující složky:

- Typová kriminalistická charakteristika dané skupiny trestných činů: popisuje typické znaky objektu vyšetřování, které podstatně ovlivňují tvorbu stop nebo proces poznávání trestného činu. Těmito typickými znaky jsou například typické kriminální situace, typické způsoby páčání, typické vlastnosti pachatelů/obětí a podobně (v případech, kdy se neobjevují typické zvláštnosti v porovnání s jinými trestnými činy není potřeba provádět typovou kriminalistickou charakteristiku).
- Typické stopy pro daný typ trestných činů: popis stop typických pro určitou skupinu trestných činů představují významné vodítko pro vyšetřování.
- Zvláštnosti předmětu vyšetřování: v jednotlivých metodikách je potřeba poukazovat na skutkové okolnosti trestného činu, které bývají obtížně objasňovány a bývají tak mnohdy příčinami komplikací v průběhu vyšetřování.
- Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti: je komponent, kterému je potřeba věnovat pozornost, jelikož se u jednotlivých skupin trestných činů odlišují. Od toho, jakým způsobem, a především jakou kvalitou, jsou

⁸⁵ *Kriminalistika* [online]. Karvinná, 2011 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>. Studijní opora. Vedoucí práce JUDr. Milan Vichlenda, Ph.D.

determinovány podněty k vyšetřování se odvíjí i způsob počáteční vyšetřovací situace, taktické úlohy a prostředky k řešení.

- Typické vyšetřovací situace, které se vyskytují v průběhu vyšetřování: vyšetřovací situace se odlišují dle různých typů páchaných trestných činů (svými informačními, osobnostními a organizačními komponenty). Typické vyšetřovací situace, které jsou zde popisované jsou teoretickými modely, které vznikly na základě zobecňování kriminalistické praxe. Jedná se o situace, které se v procesu poznávání skupin trestných činů vyskytují nejčastěji (nejčastěji se jedná o popis počáteční vyšetřovací situace, jelikož je to stavební kámen celého vyšetřování).
- Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti: popis typických počátečních úkonů představuje systém typických nástrojů řešení úloh, které plynou z typických počátečních vyšetřovacích situací. Tyto úkony prováděné v počátcích vyšetřování jsou nutné k zajištění typických stop a jiných důkazů či informací. Při jejich definování je důležité vymezit také jejich naléhavost a doporučit jejich posloupnost provádění. Spolu s uvedením předchozích informací je nutné také uvést zvláštnosti provádění těchto úkonů a případných typických obtíží při jejich aplikaci v praxi.
- Typické vyšetřovací verze a jejich zvláštnosti, plánování se organizace vyšetřování: zde se jedná o zobecněnou zkušenost kriminalistů, která je ale ovšem zformulovaná kriminalistickou naukou. Jedná se o hypotetické modely, která slouží jako vodítko pro možné objasnění příčin v počátečních etapách vyšetřování, kdy ještě není k dispozici dostatek faktického materiálu.
- Zvláštnosti následné etapy vyšetřování: jedná se o etapu, která nastává po vytyčení vyšetřovacích verzí. Jejím obsahem je prověření nutných důsledků, které z těchto verzí vyplývají.
- Zvláštnosti zapojování veřejnosti do vyšetřování: zapojení veřejnosti do činnosti vyšetřování, respektive její napomáhání během něho, je ve společnosti velice variabilní. Tato skutečnost je jedním z faktorů, které ovlivňují

metody zapojování veřejnosti do vyšetřování a v současné době se uvažuje, zda ho v některých případech zcela nevyloučit nebo alespoň neomezit.^{86,87}

Je důležité zmínit, že metodiky vyšetřování mají pouze povahu doporučení. Jednotlivé kroky v metodikách obsahují zpravidla několik variant, o kterých musí rozhodnout nakonec sám vyšetřovatel na základně specifických podmínek každého případu.⁸⁸

9.1.2 Funkce metodiky vyšetřování

Metodika vyšetřování jako zvláštní část kriminalistiky má následující tři funkce:

Poznávací funkce spočívá ve sdružování trestných činů do stejnorodých skupin. K tomuto dospějeme zejména zevšeobecněním, analýzou a syntézou velkého množství empirických dat z kriminalistické a vyšetřovací praxe. Na základně těchto skupin můžeme popsat jejich kriminalistické charakteristiky a typické stopy, které vznikají při jejich páchání. Dále můžeme díky této funkci popsat typické vyšetřovací situace, které se vznikají při vyšetřování těchto skupin trestných činů. Sdružovat je můžeme například podle způsobů páchání určitých typů trestných činů, na jejich následném projevu ve stopách, v poznání zvláštností vzniku činu, ve vyhledávání a zajišťování stop a jiných důkazů jednotlivých typů trestných činů.

Formativní funkce je zejména o vytváření celistvých komplexů kriminalistických metod, které je vhodné využít u určitých kategorií trestných činů. Tyto typové modely představují uspořádané systémy metod a operací, které jsou doporučované během vyšetřování. Tyto modely činnosti vyšetřovatele při jeho dodržení zaručují optimální výsledky. Vyznačují se především pevnou strukturou, které je nutné se držet. V praxi slouží jako návody pro sestavení konkrétního programu vyšetřování, což vede k urychlení celého vyšetřování.

⁸⁶ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 63-67. ISBN 978-80-906974-1-6.

⁸⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 166. ISBN 978-80-7380-547_0.

⁸⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 164,165,166. ISBN 978-80-7380-547_0.

V kontrolní funkci jde zejména o porovnávání reálných výsledků kriminalistické praxe s žádoucími výsledky. To spočívá zejména v posuzování, zda dosavadní vypracovaná metodická doporučení jsou v souladu se změnami způsobu páchaní trestných činů a změnami legislativními. Současná metodická doporučení a jejich realizace v praxi by měla být dostatečně efektivní.⁸⁹

9.1.3 Systém metodiky vyšetřování

Metodiky vyšetřování u jednotlivých druhů trestných činů jsou uspořádané systémy nasbíraných poznatků o typových kriminalistických charakteristikách trestných činů, o zákonitostech vzniku, o vyhledávání a zajišťování stop, o vyšetřovacích situacích a systému typových modelů činností kriminalistů v průběhu procesu poznání trestných činů.⁹⁰

⁸⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 165. ISBN 978-80-7380-547_0.

⁹⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 166. ISBN 978-80-7380-547_0.

10 Zásady metodiky vyšetřování jednotlivých typů trestných činů

Tyto zásady můžeme rozdělit do dvou velkých sekcí – na zásady pro tvorbu metodik u vyšetřování jednotlivých typů trestných činů a na zásady jejich následné aplikace.

10.1 Zásady tvorby metodik vyšetřování jednotlivých typů trestných činů

Aby metodika byla proveditelná a dobře fungovala u vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů musí splňovat určitá kritéria. Musí být akceptovatelná a spolehlivá. Musí ale také být pružná ve smyslu možnosti přizpůsobení se různým situacím ve vyšetřování (například při vzniku nových úkolů vyšetřování) a s tím související schopnosti reagovat na specifické zvláštnosti u jednotlivých trestných činů.

Aby byla metodika vykonavatelná musí být popsána jasně a jednoznačně tak, aby byla pro osoby vykonávající vyšetřování srozumitelná. Musí být evidentní, co má metodika naplnit.⁹¹

V procesu tvorby metodiky vyšetřování jednotlivých typů trestných činů je třeba dodržovat následující zásady:⁹²

- Vědeckost tvorby jednotlivých metodik: to znamená, že základem pro její tvorbu musí být zobecnění vyšetřovací a soudní praxe. Metodiky nelze vytvářet pouze na základě praktických zkušeností osob a jejich vlastního poznání, vše musí mít vědecký a podložený základ
- Závislost obsahu jednotlivých metodik na kriminalistické charakteristice daného typu trestného činu: tato zásada nám říká, že každá metodika musí svým obsahem odpovídat rozmanitosti kriminalisticky významných prvků

⁹¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 167. ISBN 978-80-7380-547_0.

⁹² NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 67,68. ISBN 978-80-906974-1-6.

určitého typu trestného činu. To ve výsledku znamená, že některé metodiky budou velmi členité a rozsáhlé, jiné zase naopak stručnější.

- Systémový přístup k tvorbě jednotlivých metodik: tato zásada určuje, že metodiky nesmí být tvořeny jen nahodilým seskupením poznatků, výsledkem musí vždy být logicky semknutý systém poznatků a doporučení, který bude postihovat celý proces poznání trestného činu.
- Dynamičnost tvorby jednotlivých metodik vyšetřování: zde je kladen důraz na neustálou odezvu veškerých změn, které by jakkoliv mohly ovlivnit metodiky vyšetřování. Musí se neustále sledovat trendy ve způsobech páchaní trestné činnosti, ve změnách na poli tvorby metodik, spadá sem i sledování změn v legislativě. Musí panovat neustálá shoda mezi doporučeními kriminalistické teorie a potřebami kriminalistické praxe.

10.2 Zásady aplikace metodik vyšetřování jednotlivých typů trestných činů

V procesu aplikace doporučení získaných v jednotlivých metodikách do reálného procesu vyšetřování se musíme řídit následujícími zásadami:⁹³

- Zásada přizpůsobování metodických doporučení konkrétním okolnostem trestného činu: tato zásada poukazuje na to, že ačkoliv mohou některé trestné činy vykazovat určitou shodu s jinými trestnými činy, je každý trestný čin jedinečný a musí se k němu i tak přistupovat. To znamená, že vyšetřující kriminalista musí aplikovat obecná doporučení tak, aby vyhovovala především tomu konkrétnímu trestnému činu, musí být tvůrčí.
- Zásada přizpůsobování metodických doporučení konkrétním vyšetřovacím situacím: na základě předešlé zásady je nutno podotknout, že přizpůsobování pouze okolnostem trestného činu nestačí. Je potřeba přizpůsobovat metodická doporučení také řadě náhodných situací, které mohou během vyšetřování nastat. To pro kriminalistu znamená nutnost

⁹³ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. s 68,69. ISBN 978-80-906974-1-6.

hledat a vytvářet vhodné varianty těchto doporučení, důležitou roli zde opět hraje iniciativa a tvůrčí jednání.

11 Praktická část práce – řízený rozhovor s expertem

Jádrem praktické části této diplomové práce bude řízený rozhovor s panem plk. Mgr. Liborem Greplem, který se touto problematikou zabývá již několik let. Díky několikaleté praxi na poli vyšetřování korupce, zejména páchané příslušníky bezpečnostních sborů a potažmo celkové trestné činnosti, ho považují za experta, jehož názory a zkušenosti nabízejí cennou nadstavbu, a především propojení teoretické části této práce s částí praktickou.

Poté, co nastoupil do služebního poměru příslušníka Policie ČR, vystudoval pan Grepl Policejní akademii České republiky v Praze, kde v současné době pokračuje v rámci doktorského studia. Ještě před tím, než nastoupil k inspekci, pracoval na Národní centrále proti organizovanému zločinu SKPV, nejprve jako vyšetřovatel násilné trestné činnosti, poté jako koordinátor trestního řízení na sekci organizovaného zločinu, před tím působil obdobně i na již zaniklém Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV.

Pan Grepl v současné době figuruje jako koordinátor trestního řízení na Generální inspekci bezpečnostních sborů, kde plní několik úkolů. Zabývá se především kvalitou trestního řízení, to v praxi znamená, že veškerá usnesení o zahájení trestního stíhání musí nejprve schválit, aby byla formálně i materiálně bezchybná, posuzuje zásadu subsidiarity trestní represe, dále zda jsou taková rozhodnutí v souladu s ustálenou judikaturou atp., až poté mohou být oficiálně vydána.

Mezi jeho další úkony patří zejména plnění úkolů, které přicházejí od náměstkyně pro trestní řízení a samozřejmě také od samotného ředitele inspekce. Jedná se zde většinou o přípravu podkladů a materiálů pro jednání, analýza dokumentů a rozhodnutí soudů a sledování aktuální judikatury.

Dále také podporuje vyšetřovatele v metodické oblasti během vyšetřování různých kauz. Není totiž ojedinělé, že inspekce řeší kauzu, jejíž podstata doposud nebyla judikována a je potřeba, aby se během celého procesu přípravného řízení postupovalo v souladu s právem.

Další neméně důležitá oblast, ve které se pan Grepl angažuje, je příprava a provádění různých vzdělávacích seminářů a školení, a to nejen v rámci inspekce,

ale i na různých vysokých a středních školách bezpečnostně právního nebo správního zaměření, včetně např. Policejní akademie.

1. Generální inspekce bezpečnostních sborů se samozřejmě nezabývá jen korupčními trestnými činy, což je ostatně zřejmé z vašich zveřejňovaných výročních zpráv. Můžete pohovořit o dalších trestných činech, kterých se příslušníci a zaměstnanci bezpečnostních sborů nejčastěji dopouštějí?

Korupční trestná činnost je velice závažný problém, ale co se četnosti týče, suverénně vede trestná činnost v oblasti zneužití pravomoci úřední osoby. Následují je trestné činy v dopravě, kde se jedná buďto o zavinění dopravní nehody s následkem ublížení na zdraví, nebo užití alkoholu během řízení (nebo kombinace všeho předchozího). Dalšími, čteně se vyskytujícími trestnými činy, jsou úniky informací ze spisů, neoprávněné lustrace osob v informačních systémech, jejichž obsah je pak následně prodáván neoprávněným osobám.

Ačkoliv to může být překvapivé, nezřídka kdy se setkáváme se spojitostí drog a příslušníky/zaměstnanci bezpečnostních sborů. V tomto odvětví trestných činů se setkáváme s celou škálou – tedy s držením, výrobou i distribucí drog. Největší problém to bývá u Vězeňské služby, kdy dochází k distribuci drog (mimo to například i mobilních telefonů) od dozorců přímo k vězňům, vše samozřejmě za finanční odměnu. V souvislosti s tímto fenoménem koná čas od času Vězeňská služba předem neohlášené bezpečnostní akce ve věznicích, kde i za pomoci speciálně vycvičených psů a dalších nástrojů nachází velké množství drog a jiných nepovolených věcí. Toto osobně vnímám jako systémový problém s tím, že zdaleka ne vždy jsou na vině konkrétní příslušníci či zaměstnanci VS ČR.

Dále jsou časté trestné činy ve formě úvěrových podvodů, které mají, co do počtu spáchaných skutků, rostoucí tendenci. Souvisí to s tím, že se příslušníci dostávají do dluhů, nevytvářejí si průběžně finanční rezervy, následně si vezmou úvěr, který ovšem nesplácejí, případně splácejí úvěr dalším úvěrem, při jehož sjednávání ale již bance uvedou nepravdivé informace. Domnívám se, že zejména tyto trestné činy by mohly ve svém nárůstu pokračovat, a to kvůli stále se zhoršující ekonomické situaci, rostoucí inflaci a nízké finanční gramotnosti, což negativně dopadá především na mladší, méně vydělávající příslušníky a zaměstnance.

2. Mohl byste na základně Vaší přechozí odpovědi uvést nějaký případ, který Vám v souvislosti s trestnou činností za minulý rok zůstal na paměti? Ideálně případ, který souvisí se nejvíce frekventovanými trestnými činy.

Jako příklad bych mohl uvést případ pražského policisty, proti kterému bylo v roce 2020 zahájeno trestní stíhání, a to hned v několika věcech, včetně zmiňované korupce i zneužití pravomoci úřední osoby, dále také ve věci přečinu ohrožení utajované informace. Tento policista žádal v době od července do září roku 2018 prostřednictvím civilní osoby úplatky. Tato civilní osoba zde figurovala jako prostředník a byla v kontaktu s vytipovanými osobami, které byly v tu dobu podezřelé z nezákonného obchodování s nelegálními přípravky v tu dobu v již běžícím trestním řízení. Tento prostředník jim následně nabízel poskytnutí informací ze spisového materiálu, za toto policista požadoval úplatek ve výši dosahující až 20 milionů korun.

Proti civilní osobě bylo taktéž zahájeno trestní stíhání pro přečin zneužití pravomoci úřední osoby, dále ve věci účastenství a zločinu přijetí úplatku.

3. Jeden z dalších úkolů příslušníků GIBS je provádění zkoušky spolehlivosti u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Můžete prosím nastínit, jak taková akce probíhá v praxi?

Institut zkoušky spolehlivosti slouží především k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání u bezpečnostních sborů. A to konkrétně u příslušníků Policie České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky a samotné inspekce. Dále také, za určitých okolností, u zaměstnanců Policie nebo inspekce, nebo i zaměstnanců Celní správy a Vězeňské služby.

Pouhá existence zkoušky má dle mého názoru dost velkou preventivní sílu, jelikož zkoušené osoby nikdy netuší, zda situace, které jsou právě vystaveny je zkouškou, či ne.

Abych začal od samého začátku, celý tento proces začíná na oddělení pro provádění zkoušek spolehlivosti v rámci inspekce, která má za úkol výběr, přípravu a realizaci jednotlivých scénářů pro výkon těchto zkoušek. Scénářů je

několik, inspirace se sbírá na základě zkušeností s již uskutečněnými zkouškami spolehlivosti, důležité je ale především sledovat trendy v páchání trestných činů a jiných okolností, které negativně ovlivňují výkon služby či práce a reagovat na celospolečenský vývoj tak, aby scénáře byly co nejvíce efektivní. Inspirací někdy bývá i spolupráce s partnerskými zahraničními bezpečnostními sbory, které vykonávají též zkoušku spolehlivosti nebo její obdobu.

Samotný začátek provedení zkoušky vzniká vždy na základě podnětu, který může přijít z různých zdrojů. Jednak to může být z vlastní operativně pátrací činnosti inspekce, jednak od nadřízeného potenciální zkoušené osoby (děje se tak zejména v případě, kdy má daná osoba problém s morálkou a nadřízený pojme podezření na možné nežádoucí chování), podnět může také přijít od občanů, kteří se domnívají, že došlo k trestné činnosti nebo jinému protiprávnímu či nestandardnímu jednání. Veškeré získané informace pak vyhodnotí jedno z oddělení úseku trestního řízení inspekce a pokud padne rozhodnutí vykonat na konkrétní osobě zkoušku spolehlivosti, tento požadavek posléze předává na již zmiňované oddělení, které zajišťuje vykonávání zkoušek spolehlivosti.

Dále se přistupuje k samotnému vykonání zkoušky spolehlivosti, která se však ve velkém množství případů musí provádět opakovaně. Je to zejména z důvodu nečinnosti a nechuti k výkonu služby či práce zkoušených osob. Typickým příkladem pro vysvětlení by mohla být například situace, kdy je během výkonu zkoušky dopravní policista konfrontován se zkoušejícím, který jede na červenou nebo třeba telefonuje během jízdy. Na toto by měl zkoušený reagovat zastavením osoby, která se dopustila přestupku a provést například blokové řízení. Bohužel se dost často stává, že takto zkoušená osoba nezareaguje a zkrátka dělá, že to nevidí nebo to jen bez zákroku přejde. Z takto popsané situace může zkoušenému policistovi vzniknout kázeňský postih. Jiná situace by nastala, kdyby ve stejné situaci policista zakročil, ale požadoval by za neprovedení záznamu úplatek. Takovéto jednání už naplňuje znaky trestného činu a přikročilo by se k zahájení trestního stíhání proti policistovi, který si takto počíнал.

Když dojde k situaci, že zkoušená osoba ve zkoušce neprojde, zkoušející inspektor ji obeznámí o takovém výsledku zkoušky spolehlivosti bezodkladně, stejně tak i jejího nadřízeného (výjimka o bezodkladnosti nastává pouze v případě,

kdy je v plánu na dané osobě v rámci dalších úkonů dále pracovat nebo pokud by to nějakým způsobem narušilo činnost inspekce). Jednou za půl roku inspekce v souhrnné zprávě sdělí příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti nedopustily žádného protiprávního jednání.

4. Uvedl jste, že jedním z hlavních problémů při výkonu zkoušky spolehlivosti je nečinnost zkoušených osob. Shledáváte ve spojitosti se zkouškou ještě v něčem problém? Jak by podle Vašeho názoru bylo možné zkoušky učinit efektivnějšími?

Dle mého názoru jsou u nás v České republice nastavena moc striktní pravidla v rámci celé zkoušky spolehlivosti. Myslím si, že kdyby tato pravidla byla o trochu volnější, mohlo by to těmto zkouškám přidat na efektivitě. V rámci zkoušek jsme dle zákona oprávněni navodit situaci maximálně ve formě přestupku, a i v tomto jsou různá omezení. Jako příklad bych mohl uvést situaci v Maďarsku – zde jsou inspektoři oprávněni k – nebál bych se říct – až provokaci. Mantinely jsou zde citelně posunuté a nemyslím si, že je to v této věci na škodu. S tím ovšem souvisí i změna v legislativní rovině, ale jak už jsem řekl – po této změně by inspekce mohla jednat více aktivněji, potažmo efektivněji a tím by zkouška spolehlivosti nabyla na preventivní síle. Pokud by k tomu u nás v republice skutečně došlo, musela by se dořešit zejména problematika toho, co může následovat po provedení zmiňované zkoušky. To, zda může výsledek zkoušky být použit v trestním řízení jako důkaz, je dnes upraveno pouze v rámci soudní judikatury, nikoliv v zákoně.

Když se vrátím k porovnání České republiky se zahraničím, napadá mě ještě jeden rozdíl, a to v souvislosti se státním zástupcem. Ten v zahraničí, typicky zase Maďarsko, přímo schvaluje vykonání zkoušky spolehlivosti, její přesný plán, jednotlivé postupy a scénáře v rámci provádění zkoušky spolehlivosti, tím inspekci i zkoušeným příslušníkům vzniká v této oblasti garance zákonnosti, a i proto si u jejího výkonu lze počínat poněkud aktivněji.

5. Ve spojitosti s problematikou této práce, která je zaměřena kromě jiného nežádoucího jednání u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů zejména

na korupci samotnou, se Vás chci zeptat, zda by podle Vašeho názoru nebylo dobré posunutí zmiňovaných hranic i co se týká možnosti nabídnutí úplatků ze strany inspektorů v rámci probíhající zkoušky?

Nemyslím si, že by to bylo u nás možné. Problém je v první řadě v tom, že dle zákona nesmíme během zkoušky iniciovat situaci, která by naplňovala znaky skutkové podstaty některého trestného činu. To zjednodušeně znamená, ostatně jak bylo zmiňováno výše, že jsme oprávněni iniciovat například přestupek v dopravě (nebo v jakékoliv jiné oblasti), ale navozená situace nesmí naplňovat znaky trestného činu.

Další věc je ta, že si umím jen těžko představit, že by po aktivním nabídnutí úplatku ze strany inspekce následovalo trestní řízení. Je potřeba si uvědomit, že k tomuto spáchání trestného činu by nedošlo, nebýt zásahu inspekce, my ale máme navozovat situace, kterým jsou příslušníci/zaměstnanci během výkonu své služby běžně vystavováni, což nabídnutí úplatku rozhodně není.

6. Zaznamenal jste v rámci inspekce za rok 2020 nějaké trendy v souvislosti s pandemií COVID-19?

Věc, která se v souvislosti s pandemií změnila, bylo převedení té části práce, u které to bylo možné, do písemné nebo elektronické podoby. To se projevilo například ve využívání videokonferencí při provádění některých výsledků ve věznicích. Část činnosti inspekce, některé úkony a další byly pandemií zpomaleny. Jinak se ale se situací inspekce, dle mého názoru, vypořádala velmi dobře.

Smutný trend, u kterého jsme za rok 2020 zaznamenali nárůst, byly případy domácího násilí ze strany příslušníků bezpečnostních sborů, asi ve shodě s trendy ve většinové společnosti. Nejednalo se ovšem o činy, které by souvisely s výkonem jejich služby, a tak o těchto skutcích můžeme říct, že se jednalo o selhání jednotlivců, ne o selhání sboru.

V tomto období se vyskytly i případy, kdy byli příslušníci trestně stíháni za úmyslné šíření nakažlivé lidské nemoci COVID-19. To se prokazovalo na základně záznamů o provedeném PCR testu nebo oznámení hygieny o povinné karanténě

či izolaci, kterou dotyční nedodržovali a svým nezodpovědným jednáním ohrožovali jiné osoby.

Zaznamenali jsme také častější oznamování z řad občanů, ve kterých se většinou jednalo o kritiku toho, jakým způsobem Policie postupovala při demonstracích. Žádné z podaných oznámení nepokročilo k trestnímu řízení, jelikož jsme u nikoho z příslušníků neshledali protiprávní jednání.

7. Považujete teoretické základy, které nacházíme například v odborných učebnicích o metodice vyšetřování, za důležitý základ pro Vaši práci? Ostatně, Vy také studujete na Policejní akademii a se zmíněnou literaturou jste se určitě také setkal.⁹⁴

Zmiňované učebnice samozřejmě znám a sám jsem s nimi pracoval. Tento teoretický základ považuji za podstatný, odvíjí se od něj pak následná praxe. Zejména v oblasti korupčních a jiných hospodářských činů je studium teorie, a především právních předpisů, které tuto problematiku doprovázejí zásadní.

Samozřejmě, že ale jen samotná teorie k vyšetřování nestačí. Až praxe naučí budoucího vyšetřovatele, jak konkrétní metodiky využívat v terénu. Za důležité považuji zejména přebírání poznatků od starších, zkušených kolegů, kteří už mají v této problematice bohaté zkušenosti.

8. Mohl byste se nyní zaměřit přímo na samotnou metodiku vyšetřování u korupčních trestných činů? Jaký bývá postup vyšetřování, jaké vyvstávají problémy?

V podstatě se dá říct, že metodika vyšetřování korupce se nijak neliší od jiných metodik. U tohoto okruhu trestné činnosti je ovšem problém především to, že se korupce jen velmi těžko vyšetřuje zpětně, v některých případech je až nemožné to jakýmkoliv způsobem zpětně zdokumentovat.

Důležitý je zde sběr kvalitních operativních informací. Vyšetřující orgán musí vědět o existenci korupčního podhoubí, pak je totiž možné sbírat informace o případném

⁹⁴ Pozn. autorky: jedná se o učebnici KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. s 164,165,166. ISBN 978-80-7380-547_0.

trestném jednání v reálném čase, což je u korupce zásadní. V takovém případě je pak možné včas nasadit potřebné operativně pátrací prostředky, jako je například provedení odposlechů, sledování podezřelých osob, smysluplné využití informátora nebo nasazení agenta.

Podstatný prvek při vedení trestního řízení v rámci korupčních trestných činů je finanční šetření a zajišťování výnosů z trestné činnosti. Existují případy, kdy se po takovémto šetření zjistilo, že prověřovaná osoba má na svém bankovním účtu netknuté výplaty od sboru třeba i za několik let. Pak je namístě provést další finanční šetření ke zjištění, čím vlastně taková osoba financuje své živobytí. Zásadní je pak možnost odčerpat finanční prostředky i jako náhradní hodnotu. V posledních letech bylo finanční šetření a zajišťování majetku na inspekci významně posíleno, zejména v kvalitní personální oblasti.

Pachatelům trestné činnosti obecně více než odsouzení (ať už podmíněčné, nebo ne) více vadí zásah do jejich majetku. Příslušníci a zaměstnanci bezpečnostních sborů v tomto nejsou žádnou výjimkou. Proto se snažíme o to, aby pokud to situace dovoluje, byly výnosy z trestné činnosti odčerpávány z majetku pachatelů v maximální možné míře.

12 Vlastní návrh na tvorbu metodiky vyšetřování

Cílem této kapitoly bude vytvoření takové metodiky, která zajistí potenciálnímu vyšetřovacímu týmu kvalitní soubor doporučení, který zajistí efektivní postup v průběhu celého vyšetřování. Tato problematika je specifická zejména tím, že korupční kauzy, které zahrnují příslušníky nebo zaměstnance bezpečnostních sborů, je nutné považovat za tzv. speciální subjekty. Dalším problémem je fakt, že zejména příslušníci bezpečnostních sborů mohou mít přehled o metodách a taktikách vyšetřujících orgánů (př. GIBS X PČR), tento fakt může výrazně narušit vyšetřování.

Hned v úvodu bych ráda zmínila, že by dle mého názoru měla zásadní roli v boji proti korupci hrát především prevence, která může být uskutečňována například zmiňovanou zkouškou spolehlivosti. Vždy je totiž lepší problému, pokud možno, přecházet než řešit vzniklý problém, který se projevuje jako trestná činnost. Důraz by měl být také kladen na transparentnost, kontrolu činnosti výkonných osob, veřejnému přístupu k různému okruhu dat nebo kontrola osob, které mají postavení umožňující zneužití jejich funkce. Ideální je vytvoření takového systému, kde je snadné zachovat otevřenost, a systém vzájemné kontroly.

Každé vyšetřování začíná prvotním podnětem, které může přijít z různých směrů. Faktem ale zůstává, že řada oznamovatelů je motivovaná jinou pohnutkou, než přispěním nebo dosažením spravedlnosti. To samozřejmě deformuje a snižuje věrohodnost takových svědectví, jelikož bývají často stavěna jen na dedukcích a úvahách. Na takovémto základu nelze postavit žádný závěr, natož vznést obvinění. Podle těchto informací a poznatků musí být využit příslušný model dílčí metodiky, které nabídnou soubor postupů k ověřování a odhalování těchto oznámení.

Tato oznámení mají čtyři dimenze, podnět může přijít od:

- občané, kteří jsou součástí korupčního vztahu,
- občané, kteří součástí nejsou, ale informace potřebné ke vznesení oznámení o korupčním jednání získali právě z korupčního zázemí,

- oznámení od kontrolních orgánů, ve kterých hraje prim zejména Finančně analytický úřad ministerstva financí a nejčastěji se jedná o korupci v hospodářské sféře,
- poslední zdroj pro podávání podnětů plyne z vlastní operativně-pátrací činnosti policie. To probíhá nezávisle na oficiálních podnětech, staví se zde na základě indikátorů korupčního jednání, které na základně dlouhodobého pozorování, upozorňují na to, že dané jednání vykazuje znaky, které by mohly souviset s korupcí. Tyto indikátory jsou například podezřele nákladný způsob života, který neodpovídá příjmům dané osoby atp.

Po obdržení podnětu je důležité se rozhodnout, zda k šetření budou ihned využity neodkladné a neopakovatelné úkony ve věci zahájení trestního řízení, nebo zda nebude lepší nejprve provést operativní šetření a až poté přistoupit k trestnímu řízení.

Počáteční úkony vyšetřování považují za zásadní, protože právě během této fáze získáváme informace, které jsou v souvislosti případem relevantní. Podstatné je zjistit, zda se skutečně jedná o skutečnosti nasvědčující tomu, že trestný čin byl spáchán. V této fázi získáme klíčové informace i o potenciálních subjektech, které se na trestné činnosti podílejí. V těchto začátcích se přistupuje k domovním prohlídkám, k vydání/zabavení věci, která by mohla být zásadní pro trestní řízení, realizace odposlechů a podobně.

V návaznosti na teoretickou část práce a nadstavby získané v rámci řízeného rozhovoru doporučuji v rámci vyšetřování korupčního a jiného nežádoucího jednání u bezpečnostních sborů následující postup:

a) Prvním krokem při vyšetřování trestného činu korupce nebo jiného nežádoucího jednání u bezpečnostních sborů je v první řadě rozhodnutí, zda v přijatém podnětu ihned zahájit neodkladné úkony ve věci zahájení trestního řízení, nebo nejprve zahájit operativní šetření a až poté přistoupit k trestnímu řízení.

b) V těchto počátečních fázi by se mělo přistoupit k zahájení neodkladných úkonů, jakými je například domovní prohlídka, zabavení mobilního telefonu s cílem získání důkazního materiálu, případně realizace odposlechů. Jedná se totiž o

neopakovatelné situace, jenž nemusí mít dlouhého trvání. Bývají ale často bohatým zdrojem stop a informací relevantních pro vyšetřování.

c) Další fáze by měla být ve znamení sběru a zajištění stop. Důležitou roli zde hrají paměťové stopy, které mají své poddruhy. Stopy můžeme sbírat od následujících účastníků:

- bezprostřední účastníci události, případně zprostředkovatelé, kteří jsou nějakou částí zainteresovaní do dané situace. Problém je, že tyto zainteresované osoby z logiky věci nebudou chtít přispět k objasnění případu, budou mít nulový zájem na poskytnutí jakýchkoliv informací, a tak je jejich přínos v rámci sběru paměťových stop takřka bezvýznamný,
- nezainteresovaní svědci události, kteří budou, na rozdíl od předchozí skupiny, ochotnější v podávání výpovědí a získávání stop. Je to zejména proto, že tyto nezainteresované osoby mají zájem na vyřešení korupční kauzy. V rámci korupční tematiky sem můžeme zařadit například sběr materiálu od kolegů ve sboru, případně u nadřízeného dotyčné osoby.

Dle mého názoru je ideální zkombinovat obě tyto skupiny za cílem dosažení co nejkvalitnějšího a nejpresnějšího sběru dat o stopách.

- Další možností pro sběr stop jsou stopy materiální, jejichž využití připadá v úvahu, pokud pachatelé podcení situaci a nechají materiální stopy vůbec vzniknout. Příkladem může být sběr daktyloskopických stop, které se mohou objevit například na různých listinných materiálech nebo třeba bankovkách, které byly předmětem korupčního úplatku.

Další možností využití materiálních důkazů může být v případě korupčního trestného činu videozáznam, SMS zpráva nebo jakýkoliv jiný záznam komunikace mezi účastníky korupčního vztahu. Takovéto záznamy vznikají především tehdy, kdy má jeden z účastníků potřebu si čin z nějakého důvodu zdokumentovat. Důvodem může být například zajištění pojistky, pokud by druhá strana chtěla z domluveného odstoupit. Zatímco přítomnost daktyloskopických a látkových stop figuruje pouze jako podpůrný prostředek, přítomnost různých

obrazových a jiných záznamů může vyšetřování velice pomoci a urychlit tak celý proces.

d) Dalším krokem je dokazování, kde je potřeba prokázat, že se trestný čin skutečně stal a zjistit důvod proč, za jakých pohnutek takto učinil a posoudit závažnost a nebezpečnost tohoto jednání. Podstatou roli hraje i posouzení osobních poměrů pachatele a také okolnosti, za kterých byl čin spáchán. K tomuto se doporučuje využít následujících metod:

- výslech obviněného a výslech svědků – cílem této fáze je získání informací důkazního materiálu, které může hrát zásadní roli v dalším postupu,
- rekognice – v rámci rekognice může dojít například k identifikaci předmětů, které byly předmětem úplatku a na jejich podstatě následně dál rozvíjet vyšetřování konkrétněji zaměřeným směrem,
- využití zvukových a obrazových záznamů,
- finanční šetření – jak už bylo zmíněno v řízeném rozhovoru, finanční šetření je velice podstatná část metodiky. V této fázi se vyšetřují převedené finanční prostředky, výpisy z účtů, zjišťování původu veškerých příjmů apod.
- kriminalistické expertizy, kde se mimo jiné zkoumá pravost dokumentů, která je zásadní část, ve které je možné vyloučit falzifikáty, nebo naopak potvrdit pravost předložených materiálů.⁹⁵

⁹⁵ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. S 374-396 ISBN 978-80-7380-477-0.

13 Závěr

Diplomová práce se zaměřila na jeden z velmi závažných trestných činů, a to na korupci a jiné nežádoucí jednání u příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů – speciálních subjektů.

Práce poskytla odpověď na otázku, proč je tato problematika tolik závažná a zaslouží si proto naši pozornost. Závažnost tkví zejména ve společenské nebezpečnosti těchto činů, které jsou způsobeny zejména tím, že pravomoci, které jsou těmto osobám svěřovány jsou velmi silné a jejich zneužití může mít dalekosáhlé následky. Jak vyplynulo z analýzy výročních zpráv Generální inspekce bezpečnostních sborů, korupční činy se objevují ve všech bezpečnostních sborech, což je velmi závažný problém, který musí být potlačen.

Využitými metodami v teoretické části práce byla zejména obsahová analýza, která spočívala ve sběru dat, vyhledání veškeré dostupné literatury, studiu souvisejících zákonů, které byly vyhodnoceny a následně využity pro účely naplnění cíle této práce. Pro podrobnější představu o situaci, v souvislosti s korupčními a dalšími nežádoucími činy v rámci bezpečnostních sborů v České republice, byla v práci využita také analýza výročních zpráv, které inspekce zpracovává.

V teoretické části nalezneme řadu kapitol, jejichž zařazení vzhledem k povaze práce, považuji za podstatný zejména proto, že vyšetřovatelé tohoto druhu trestných činů musí mít přehled v rámci teoretických základů. V úvodních kapitolách se pojednává o klíčových oblastech, jakým je zejména definice korupce a úplatkářství, jenž se řadí mezi čteně se vyskytující problém v rámci bezpečnostních sborů. Ze studia této problematiky vyplynulo, že zásadní roli v boji s korupcí hraje prevence a s tím související protikorupční politika ve veřejné správě, dále také návrhy na zlepšení v boji s korupcí, jejichž součástí jsou konkrétní protikorupční opatření.

Další kapitola je věnována institutu zkoušky spolehlivosti, která představuje jeden z nejvýznamnějších preventivních nástrojů pro přecházení protiprávního jednání u zákonem definovaných příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů. Dle

mého názoru je to velmi účinný nástroj, jehož čtenější vykonávání může zajistit pokles na poli trestné činnosti u bezpečnostních sborů. Zkouška spolehlivosti je realizována Generální inspekcí bezpečnostních sborů, které je v práci věnován značný prostor.

Z obecného teoretického vymezení se práce posouvá do konkrétnější tematiky, kterou je kriminalistika jako věda. Zařazení a studium této kapitoly je dle mého názoru esenciální, pokud chceme dále rozvíjet tyto poznatky v rámci konkrétních metodik vyšetřování, jenž tvoří následnou část práce.

Praktická část práce byla tvořena dvěma částmi – řízeným rozhovorem s panem plk. Mgr. Liborem Greplem na téma problematiky metodiky vyšetřování a korupce, k jehož vytvoření byla využita metodika kvalitativního výzkumu a kazuistiky. Druhou částí praxe bylo vytvoření metodiky vyšetřování v rámci korupčního a jiného nežádoucího jednání u bezpečnostních sborů. Tvorba metodiky vznikla zejména na základě studia klíčové problematiky a jejím následným využitím v praxi.

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvoření vlastního návrhu metodiky, která by mohla být přínosná pro vyšetřování korupčního a jiného nežádoucího jednání u bezpečnostních sborů, který se dle mého názoru podařil naplnit. Předložená metodika vycházela ze studia teoretických poznatků, konkrétních případů kauz u výročních zpráv, a dále také z praktických poznatků získaných během řízeného rozhovoru s panem plk. Mgr. Liborem Greplem.

Vedlejší cíl, který je spjat především s teoretickou částí práce, bylo poskytnutí kvalitního teoretického základu, který je právě pro tvorbu metodik zásadní. Domnívám se, že teoretické základy, které byly v práci obsaženy byly podány kvalitně a k věci, a tím považuji i tento cíl za naplněný.

Praktická část práce dosáhla propojení mezi teorií a reálným využitím těchto poznatků v praxi a celkové promítnutí teoretických poznatků do reálného vyšetřovacího postupu, což považuji rovněž za velice přínosné.

14 Seznam použité literatury

Monografie

1. CHMELÍK, Jan a Zdeněk TOMICA. *Korupce a úplatkářství*. Praha: Linde, 2011. ISBN 978-80-7201-866-6.
2. KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-547_0.
3. MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl.vyd.* Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 9788071798781.
4. NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.
5. PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-477-0.

Zákonná úprava a IAŘ (interní akty řízení)

6. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v posledním znění
7. Zákon č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů v posledním znění
8. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky v posledním znění

Webové stránky

9. *Co je korupce* [online]. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-korupce.aspx>
10. GRECO. *Https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/: Boj proti korupci* [online]. [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/greco/>
11. *Hospodářské noviny: Nová vláda předělá schválený zákon o lobbingu. Evropská unie jím podmiňuje peníze pro Česko* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-67008800-nova-vlada-predela-schvaleny-zakon-o-lobbingu-unie-jeho-schvalenim-podminuje-penize-pro-cesko>

12. *Justice.cz: Index CPI a BPI* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://korupce.cz/zahranicni-spoluprace/index-cpi-a-bpi/>
13. *Justice.cz: Lobbying* [online]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/lobbying/>
14. *Transparency international* [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2020/>
15. Transparency international: Česko se díky prorůstající privatizaci veřejného zájmu propadá v Indexu vnímání korupce 2020. Průměr EU se nám vzdaluje. <https://www.transparency.cz/cpi2020/> [online]. Vydáno 28. 01. 2021 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/cpi2020/>
16. Úplatkářství. *Epravo.cz* [online]. [cit. 2022-01-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/uplatkarstvi-16872.html>

Elektronické zdroje

17. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě: Skripta ke stejnojmennému vzdělávacímu programu Transparency International - Česká republika* [online]. 2005 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/Korupce%20a%20protikorup%C4%8Dn%C3%AD%20politika_2.pdf
18. *Kriminalistika* [online]. Karvinná, 2011 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>.
19. *Výroční zpráva o činnosti: Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2020* [online]. Praha, 2021, 2021, 40 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2020.pdf
20. *Zpráva o činnosti Generální inspekce bezpečnostních sborů za rok 2016* [online]. Praha, 2017, 2017, 26 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2016.pdf